LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lamberģs, DP Camp Erlangen, Oberst Drausnick-Str. 1. Printer: Ulmer & Ungeheuer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation: 14.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 66 (290)
Sestdien, 1949. g. 18. jūnijā.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, F. Krusa, B. Kļaviņš, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Uhlandstr. 6, tel. 17339.

Meklē modus vivendi starp rietumiem un austrumiem

Vācijas saskaldīšanās divi daļās pagaidām nav novēršama

Parīzē (L). — Rietumu delegāciju sprindzās Parīzē ceļas optimisma vilnis, un Rožainā marmora pils šīs nedēļas vidū bija pilna rožainu cerību. Francijas ministru kabineta sēdē trešdien Šumans paziņoja, ka vienošanos par Austrijas valstslīgumu, varbūt, varēšot panākt vēl pirms 1. septembŗa. Šis bija visoptimistiskākais paziņojums, kāds līdz šim dzirdēts Parīzes konferences laikā.

Šumana optimisims pamatojās acīm redzot uz apsvēruma, ka sakarā ar attiecību pakāpenisku pasliktināšanos starp Jugoslaviju un kominforma valstīm, padomju delegācija vairs neatbalstīs jugoslavu prasību pēc Austrijas territorijas Karintijā un Steiermarkā un pēc reparāciju maksājumiem.

Kopš pirmdienas Parīzē bija vērojama atkal kāda jauna parādība: četri ministri aiz slēgtām durvīm meklēja bazi austrumu un rietumu sadzīvei. Tam tomēr nav nekā kopēja ar 1945./46. g. kļūmīgo appeasement (samierināšanas) politiku, un drīzāk jau atgādina modus vivendi izmisīgo meklēšanu 1942. g. vasarā un rudenī Vašingtonā starp Japānu un Sav. valstīm pirms Perl-Harboras. Četri lielie ir vienprātīgi vismaz savos centienos apslēpt savu nevienprātību. Liekas, ka viņi aizbraukdami no Parīzes durvis neaizcirtīs, bet šķirsies labā omā un mēģinās uzturēt savstarpēju kontaktu tādā veidā, kā uzdos lietpratējiem „studēt" zināmus jautājumus.

Šī pēdējā un izšķirīgā faze Parīzē sākās jau svētdienas vakarā, kad četri ārlietu ministri pēc neauglīgas diskusijas par miera līgumu ar Vāciju pēkšņi sasauktajā slēgtā sēdē izdarīja mēģinājumu koncentrēt konferences darbus šaurākā, pieticīgākā, bet totīes praktiskākā gultnē. Kopš tā brīža visas konferences sēdes notiek vienīgi aiz slēgtām durvīm.

Jāuzsver, ka iniciatīva konferences intensivēšanai izgāja no rietumvalstīm. Pag. sestdienas rītā Bēvins spontānā apņēmībā ieradās pie Višinska padomju vēstniecībā. Rietumvalstis, kā aizrāda BBC korespondents Parīzē T. Barmens, ne vienreiz vien bija protestējušas pret veltīgu laika nosišanu garajās sarunās un it sevišķi pret konferences izmantošanu propagandas nolūkos. Rietumu cenšanās tagad iziet uz to, lai panāktu kaut kāda veida sadzīvi ar Pad. savienību, par ko jau runāja Bēvins angļu strādnieku partijas kongresā Blekpūlā. Šī miermīlīgā sadzīve, modus vivendi, starp rietumiem un austrumiem, kā aizrāda angļu delegācijas aprindās, ir jo nepieciešamāka tagad, kad Vācija un Berlīne ir saskaldītas. Tāpēc četrām okupācijas varām esot jādara viss iespējamais, lai nodrošinātu tur kaut cik normālāku dzīves ritumu. Izejot no šī apsvēruma, rietumvalstis esot iesniegušas Višinskim veselu rindu konkrētu priekšlikumu. Šie priekšlikumi it dabiski skaŗot pirmā kārtā satiksmi no Berlīnes uz rietumiem un tirdzniecību starp austrumu un rietumu Vāciju, — divi jautājumi, kuŗus nespēja nokārtot komandanti Berlīnē.

Notikumi Parīzē pēdējās dienās ārēji risinājās šādā raibā virknē:

Otrdien pēcpusdienā četri ministri sanāca kopā slepenajā apspriedē tikai uz īsu brīdi. Jau pēc nepilnas stundas Višinskis ar visu savu svītu atstāja sēdes zāli, iekāpa auto mašīnās un aizbrauca. Trīs rietumu ministri turpretim palika zālē sēžam, un viņiem drīz vien piebiedrojās pārējie viņu delegāciju locekļi, kuŗi iepriekšējā slepenajā apspriedē nebija piedalījušies. Rietumvalstu delegāciju sekretāriāti bija ne mazākā mērā par žurnālistiem pārsteigti, kad dabūja zināt par Višinska pēkšņo aizbraukšanu. Delegāciju preses šefi tūliņ steidzās uz Rožainā marmora pili, lai informētos par stāvokli. Pēc vairāk nekā vienas stundas viens no šiem preses šefiem izgāja no sēžu zāles un paskaidroja reportieriem: „Višinska aizbraukšana nav nākusi negaidīta. Tā nebija nekāda demonstrātīva izsoļošana no zāles, jo sēde bija norisusi omulīgā noskaņojumā un ministri bija vienojušies sanākt kopā vēl šovakar vēlu vakarā."

Neviens nezināja, vai Višinskis bija iesniedzis savu atbildi uz rietumu priekšlikumiem un tad atstājis zāli, lai dotu viņiem laiku to pārbaudīt, jeb arī viņš bija atgriezies padomju vēstniecībā nogaidīt tālākas instrukcijas no Maskavas. Atstājot pili, Višinskis nemaz nesteidzās: viņš lika savam šoferim novirzīties no taisnā ceļa un braukt caur Buloņas mežu. Padomju vēstniecību viņš sasniedza ar 40 min. ilgu nokavēšanos.

Absolūtā noslēpumainība, kādā bija tītas visas pēdējo dienu apspriedes, klāja arī misteriozos notikumus otrdienas vakarā. Rietumu delegāti nebija izvilināmi dot paskaidrojumus kaut vispārējās frazēs, un viņi tikai ieteica nepacietīgiem žurnālistiem „neuztraukties". Pēc dažām pazīmēm tomēr varēja spriest, ka Višinskim jau rokās ir jaunas instrukcijas no Maskavas, — instrukcijas, kas izšķirs, vai konference izjuks dusmās jeb arī vienoš-

(Turpinājums 8. lpp.).

Padomija šķiežas ar aizdomīgiem pārmetumiem

Londona (S). - Padomju kara flotes oficiozs Krasnij Flot ziņo, ka Turcijas kara flotes virspavēlnieks kopā ar vairākiem augstākiem virsniekiem izlidojis uz Vašingtonu, lai vestu tur sarunas par turku kara flotes bazes ierīkošanu Melnās jūras piekrastē. „Nevar būt nekādu šaubu," raksta Krasnij Flot, „ka šī baze būs nolemta nevis turku, bet gan amerikāņu kara flotes lietošanai."

Šis pats padomju organs apsūdz „zināmos zviedru militāristus", ka tie nodomājuši pārvērst Zviedriju par bazi „raķeššāviņu un atombumbu karā pret PSRS". Izstrādādami un sekmēdami šādus plānus, zviedru virsnieki esot kļuvuši par „amerikāņu aģentiem".

Kā United Press ziņo, vēl šovasar Zviedrijā apmācīs 1000 skolotāju civīlai aizsardzībai. Valdība apzīmē par nepamatotām baumas, it kā skolotāji tiktu sagatavoti „atomu karam".

Kominforms grib GALĪGI iznīcināt Tito režīmu

Londona (AFN). — Maršala Tito Jugoslavija atkal nonākusi uzmanības degpunktā. Uzmanību tai veltī abas puses — rietumi un austrumi. Bet katra puse to dara dažādā veidā.

Kominforma kongress savā trešajā sesijā, kas notikusi Breslavas tuvumā, pieņēma izšķirīgus lēmumus par Jugoslaviju un nolēma reiz par visām reizēm darīt galu Tito režīmam, pievienojot Jugoslaviju atpakaļ „tautu demokratiju" saimei. Pēc ziņām no informētiem avotiem, kominforma valstis nolēmušas ievadīt pret Tito režīmu visplašāko propagandu, kontrspiegošanu un saimniecisku blokādi, kā arī pārtraukt ar to visas diplomātiskās attiecības. Kominforms pieņēmis arī svarīgus lēmumus par Vāciju, Grieķiju, Ķīnu un par reliģijas problēmu Austrumeiropā. — Sofijā, Bukarestā un Triestā tagad atklāti runā, ka maršala Tito dienas skaitītas un ka Jugoslavijā drīz vien atjaunošoties „tautas demokratija".

Otrdien Ungārijas valdība griezās pie Jugoslavijas ar notu, kuŗā apsūdz to ungāru-jugoslavu tirdzniecības līguma tīšā pārkāpšanā. Š. g. pirmajos pieci mēnešos Jugoslavija esot sistēmatiski samazinājusi un beidzot pat pilnīgi pārtraukusi savu eksportu uz Ungāriju. — Pirmdien Belgradē publicēja paziņojumu, ka pārtraukta visa tirdzniecība arī starp Jugoslaviju un Čechoslovakiju.

Belgrades radio trešdienas vakarā paziņoja, ka ungāru valdība rupjā kārtā izraidījusi no Ungārijas trīs jugoslavu tirdzniecības pārstāvjus. Šī ir jau trešā reize pēdējo 10 dienu laikā, kad ungāru iestādes izraida Belgrades oficiālos pārstāvjus.

Bet tai pašā laikā Anglija un ASV spērusi pirmos diplomātiskos soļus maršala Tito poziciju stiprināšanai. Abas rietumu lielvalstis piedāvā Belgradei finanču un saimniecisku palīdzību, lai tā varētu spītēt kominforma žņaugiem. Parīzē otrdien ieradušies ASV un Anglijas vēstnieki Belgradē. Angļu vēstnieks Pīks apspriedās ar Bēvinu par piecgadīga tirdzniecības līguma slēgšanu ar Jugoslaviju. Kā dzird, Anglija esot ar mieru piešķirt Belgradei vairāk nekā 100 milj. dolāru lielu kreditu.

SAGATAVO ZEMI KARAM

Ģen. Farkošs Budapeštā izstrādā kara gaju šai vasarai Jugoslavijā

Jugoslavija un tās kominforma kaimiņi šodien atrodas tuvāk bruņotam konfliktam nekā jebkad pagājušos 12 mēnešos. Tā ziņo UN politiskās informācijas birojs savā pēdējā biļetenā. Lai gan šim izdevumam nav nekādas oficiālas nozīmes, tanī parasti sakopo izvilkumus no vispārbaudītākajiem materiāliem.

Kopš pirms gada pag. vasarā kominforms atklāti deklarēja maršalu Tito un viņa režīmu par komūnistiskās internacionāles ienaidnieku Nr. 1, nav pagājusi neviena diena, ko viņa pretinieki nebūtu izmantojuši, lai stiprinātu Jugoslavijas pozicijas. Lai gan joprojām nav nekādu sīkāku ziņu par pēdējo kominforma sanāksmi Breslavas tuvumā, līdz šim pieejamās informācijas liecina, ka vistuvākajā laikā sagaidāma jauna ofensīva pret maršalu Tito.

Kamēr politiskā cīņa pret Tito notiek plašajā atklātībā, militārā sagatavošanās risinās vislielākajā slepenībā. Kopš 6 mēnešiem Albānijas galvaspilsētā Tirānā atrodas Maskavas militāro speciālistu izlases štābs operāciju sagatavošanai pret Jugoslavijas rietumu robežu. Tā ir tikai knaibļu viena puse. Otrs līdzīgs štābs atrodas Budapeštā, Akadēmijas ielā 5, un to vada Ungārijas kara ministrs ģen. Michalijs Farkašs. Šos sagatavošanas darbus, protams, financē Maskava. Pēdējās nedēļās esot atvērta vēl trešā centrāle Bukarestā, bet tās uzdevumi esot galvenokārt aģentu sagatavošana un izlūkošanas dienests.

Kamēr ģen. Farkašs Budapeštā izstrādā pēc kominforma norādījumiem ofensīvas plānu šai vasarai, Albānijas centrālei galvenais uzdevums „sagatavot zemi" incidenta provocēšanai ar Jugoslaviju. Pirms dažām dienām albāņu iekšlietu ministrija ziņoja, ka publicēts saraksts par 60 robežincidentiem, kādi notikuši Grieķijas pierobežā. UN sekretāriātam iesniegtā kopija aptver vairākus simtus lapaspušu sīkā mašīnrakstā. Tikpat rūpīgi esot sagatavots aktu materiāls par konfliktiem ar Tito robežsargiem. Amerikāņu ziņu dienesta rokās atrodas šī saraksta pirmā daļa, kas aptver laiku no 1948. g. 27. jūlija līdz 1949. g. 17. janvārim. Tanī uzskaitītas 46 vieglākas un smagākas sadursmes. Par smagāko apzīmēts 5. janvāŗa incidents, kad Albānijas territorijā pie Terbišas ciema esot iebrukušas 2 rotas jugoslavu karaspēka. Kauja ilgusi 11 stundas un abās pusēs bijis daži desmiti kritušo. Albāņu ziņu centrs tālāk sakopojis visus iespējamos materiālus par Tito aģentu darbību, proklamāciju kaisīšanu un robežpārkāpumiem gadījumos, kad Tito lidotāji nav ievērojuši robežas. Blakus faktiskajam materiālam Tirānas birojs sagatavojis arī propagandas plakātus, uzsaukumus un veselas avīzes serbu un kroātu valodās, pagaidām gan bez datuma.

Daudzi novērotāji par visai bīstamu pazīmi uzskata bij. Albānijas komūnistu partijas ģenerālsekretāra Džodžes nošaušanu. Kā zināms, nāves sodu izpildīja šinīs dienās, jo savāktie materiāli nepārprotami liecināja, ka augstais komūnistu funkcionārs bijis Belgrades spiegs.

Kā Tito raugās uz šiem gaidāmiem notikumiem? Cik tas spriežams no

(Turpinājums 8. lpp.).

DARBU UZSĀKOT

Apvienojoties trīmdas preses organiem Latvijai, Latviešu Ziņām un Nedēļas Apskatam, laikraksts Latvija nule kļuvis vienīgais, kur satecēs trimdinieku rūpju, bēdu, ilgu un nākotnes cerību pavedieni.

Pilnām apzinādamies savu lielo uzdevumu — allaž prātā turēt vienīgo svēto mērķi — mūsu tēvu zemes atgūšanu, laikraksts grib būt savu lasītāju patiesais draugs un padoma devējs; grib stiprināt ticībā nākotnes gaismai ikkatru tautieti, lai kur to būtu aiznesis likteņa vilnis; grib modri vērot izkaisīto tautas locekļu gaitas, būt nomodā par ikvienu, nerimstoši aicinot nenoklīst no latviskās ģimenes un tautas.

Tā, turpinot apvienoto laikrakstu līdzšinējās labās tradicijas, Latvija kā nemiera zvans skandinās latvisko vārdu visā pasaulē, prasot latviešu tautas un zemes tiesu un taisnību.

Uzņemoties apvienotā laikraksta licenciāta un galvenā redaktora pienākumus, izsaku sirsnīgu pateicību par līdzšinējo darbu Latvijas galvenajam redaktoram K. Rabācam, Latviešu Ziņu galvenajam redaktoram A.Klāvsonam un Nedēļas Apskata galvenajam redaktoram E. Raisteram, tāpat visiem redaktoriem un līdzstrādniekiem. Aicinu visus darba kollēgas veltīt visus spēkus, lai laikraksts arī turpmāk būtu plašas un vispusīgas informācijas un vērtīgu atziņu paudējs latviešu trimdiniekam jebkuŗā pasaules malā.

Lasītājus lūdzu neliegt savu atsaucību Latvijai, tagad vienīgajam latviešu laikrakstam Vācijā, lai tas godam spētu veikt savu uzdevumu.

Lai nerimst skanēt trauksmes zvani, lai neapklust balss, kas latviešu asinīs iedziedājusi mīlestību uz skaisto zemes stūriti Baltijas jūŗas ielokā, līdz vēstīs trauksmi tas lielais brīdis, kad celsimies lidojumam uz savu saulaino tālī — mūsu Latviju.

V. Lamberģs.

LNP un LCP priekšsēdis izbrauc uz Zviedriju

Šinīs dienās uz Stokholmu izbrauc LNP un LCP priekšsēdis J. Celms. Viņš tur uzturēsies ap divi nedēļas, lai kārtotu jautājumu par ciešāku sadarbību starp tautiešiem Vācijā un Zviedrijā, pārrunātu savstarpējās palīdzības lietas un iepazītos ar Zviedrijas latviešu dzīvi un organizācijām.

J. Celms bija aicināts piedalīties Zviedrijas latviešu dienās ar referātu, bet izbraukšanas formālitāšu kārtošana ieilga. Tagad viza saņemta un ceļojums, kaut ar nosebošanos, var notikt. Viesošanās pie Dānijas tautiešiem nav paredzēta, jo viza der tikai transitam.

E. R.

Nepatīk Luizianas štatā

Ņujorka. — United Press ziņo no Ņuorleānas: „Kā dažās aprindās izsakās, Eiropas pārvietotās personas nākušas pie slēdziena, ka dzīve Luizianas štatā neatbilst tam priekšstatam, kāds viņām bija radies pēc noskatītām Holivūdas filmām.

DP, kas bija pierakstījušies par farmeriem, redzēja sevi tālu prom no spilgtām lielpilsētas ugunīm, no skaistiem cilvēkiem un no vieglās izpeļņas, kas viss tik jauki bija attēlots uz kino ekrāna. Pie šāda slēdziena nākušas autoritātivas iestādes, meklēdamas izskaidrojumu faktam, ka ne mazāk kā 40% no cukura plantācijās nodarbinātiem emigrantiem jau aizlaidušies lapās. Viņi, liekas, devušies uz ziemeļiem, meklējot sev tur labākas izdevības un vairāk spožuma.

Monsinjors V. Kastels, kas vada katoļu organizāciju, kuŗa bija apgādājusi galvojumus 300 immigrantiem, izteicies, ka daudzi no šiem iecelotājiem „nemaz nav piemēroti darba un dzīves apstākļiem Luizianā". Viņš piebilda: „Pati galvenā vaina meklējama Holivūdas tieksmē attēlot Ameriku par zemi, kur var viegli tikt pie bagātības un pie labām dienām. Šādos ieskatos ir arī eiropiešu lielākā daļa, un arī mūsu pašu virsnieki un kareivji palīdzējuši iepotēt eiropiešiem šādu ieskatu, lepni dzīvodami un šķiezdamies ar naudu."

Tik augstu aizbēgušo laukstrādnieku procentu (40%) bija aprēķinājis kāds amerikāņu valdības ierēdnis, kas bija inspekcijas nolūkos ieradies pieminētā rajonā. Pēc viņa pārliecības, vēl 20% iecelotāju tuvākā nākotnē pametīs lauku darbus. Pēc viņa domām, vaina meklējama „nepareizā propagandā."

Kāds cukura plantācijas īpašnieks izteicās: Spriežot pēc viņa paša piedzīvojumiem ar pārvietotām personām, pēdējām „radies iespaids, ka nauda un viegla dzīve plūstin plūst pa Amerikas pilsētas ielām". Pēc šī farmera vārdiem, DP šeit gaidīja nezin kādus brīnumus. Bet kad viņi atbrauca, tie atrada šejienes dzīvi daudz citādāku. Tagad viņi meklē sev vieglāku darbu."

Laikraksts New Orlieans Item raksta, ka DP bēgšana no lauciem izskaidrojama ar laukstrādnieku smagiem darba apstākļiem un zemām algām. Bet kāda armeņu sieviete, kas bieži maina savas darba vietas, izteikusies: „Es neatbraucu šurp, lai strādātu. Es atbraucu, lai apprecētos ar kādu bagātu vīru."

Parīzes konferences „kvarteta" — četru pasaules lielvalstu ārlietu ministri. No kreisās uz labo pusi: Dīns Ačesons, Andrejs Višinskis, Ernests Bēvins un Roberts Šumans.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 66 (290) 1949. g. 18. jūnijā.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

AR LATVIJAS VĀRDU

Latviešu trimdas prese Vācijā ir apvienojusies un ar šodienu apciemo tautiešus gan tuvumā, gan tālumā vienīgi ar Latvijas vārdā nosauktu izdevumu. Tā ir apvienojusies ne jau tamdēļ, lai nodibinātu sastindzinātu preses komandu, bet gan, lai saskaņīgi veiktu tos uzdevumus, kādus latviešu avīžniekiem pašreizējā mūsu tautas dzīves cēliemā uzliek cīnītāja pienākums un viņu aroda noenkurotās morālās saistības. Tā ir apvienojusies, lai visiem ideāliem strāvojumiem, kas aptver mūsu sabiedrisko un gara dzīvi, nodrošinātu ar iespiestā vārda palīdzību turpmāko plūdumu visur tur svešumā, kur vien iedzirdas latviešu mēles burvīgais maigums.

Amerikas savienoto valstu satversmes tēvs Tomass Džefersons reiz teica: „Ja man vajadzētu izšķirties, vai mums vairāk būtu vajadzīga valdība bez avīzēm, vai avīzes bez valdības, tad es ne mirkli nešaubītos dot priekšroku pēdējai varbūtībai." Viņš zināja, cik presei ir liela vara pār cilvēku prātu un sirdi. Prese ir un paliek spēcīgs sabiedrisks faktors. Tā var idejas veicināt un tās apslāpēt, var cilvēkus celt un pazemināt, var ziņas izmantot kā visai patvaļīgu instrumentu, var afektus kopt, patīkamas illūzijas radīt un visu nevēlamo pabāzt zem galda. Var likteņīgus vārdus lietāt nevietā un mākslīgi kultivēt tukšus saukļus. Tas viss ir iespējams.

Bet mēs, kas ar savu apvienoto laikrakstu esam nostājušies zem preses brīvības karoga, zinām arī, ka šī karoga jēga nodrošina katram konstruktīvam uzskatu strāvojumam tiesību uz izredzēm. Prese nav brīva, ja tās vadītāji kādreiz grib būt kurli pret viņiem netikamām skaņām. Lasītājiem ir tiesība iegūt ar avīzes palīdzību īstu un nesagrozītu dzīves notikumu attēlu, lai no tā secinātu savu spriedumu resp. varētu pārbaudīt, vai tas saskan ar laikraksta nostāju un tanī izteiktajiem komentāriem. Šo lasītāju prasību arī centīsimies ievērot.

Avīžnieku speciālajā literatūrā ir diezgan daudz spriests par laikraksta ideāltipu: kam dodama priekšroka — noteiktam virziena resp. partijas vai no virzieniem neatkarīgam laikrakstam. Bet prese šinī ziņā neatšķiras no pārējiem pasākumiem, kas kalpo vispārīgajam labumam. Nav, piem., svarīgi, vai slimnīcu vada chirurgs vai iekšķīgo slimību ārsts, bet svarīgi gan ir, lai ārsti būtu lietpratēji. Tāpat neviens tiesnesis ar to vien nekļūst par labu tiesnesi, ja tam skapī ierindotas vislabākās likumu grāmatas. Pašam tādam jābūt. Tāpat ir arī ar laikrakstiem. Var būt virziena prese, kurai sabiedrība ar visdažādākiem uzskatiem seko ar vislielāko respektu, un var būt neatkarīga prese, kurā tukši balamutes un plāpas drīz vien nospēlē visu lasītāju dāvāto uzticību. Var būt arī otrādi resp. virzienu prese, kurā netoleranti dogmātiķi, kas necieš „citus dievus" blakus sev, akli paukodami pretiniekus, nokļūst zobgalīgā neslavā, un var būt neatkarīga prese, kas bezbailīgi pauž arī nepopulāras patiesības un tomēr gūst sabiedrības cieņu. Svarīgais vienmēr ir — preses darbinieku lietpratība, profesionālā ētika, morālā kvalifikācija un tā gara kvēle, kas liek aizrautīgi kalpot tautas labumam. No šiem principiem Latvijas redakcija arī vadīsies, sevišķi tagad, kad vienā laikrakstā jāatspoguļo visdažādākie mūsu sabiedriskās dzīves strāvojumi.

Apvienotais latviešu laikraksts uzsāk savas kopīgās gaitas visai svarīgā mūsu trimdas laikā. Kā pavasaros sakustas sulas kokos, tā tagad sakustējušās latviešu nometnes tālākai emigrācijai. Daudzi aizbrauc. Aizbrauc ar lielāku vai mazāku dvēseles brūci. Protams, šinīs nometnēs dienas un gadi aiztecēja kā smiltis caur pirkstiem, neatstādami neko pāri, kā vien tukšuma skumjas. Nevienam šeit nebija savas dzīves, neviens nevarēja justies mājās pie sevis, bet gan nemitīgā kņadā un burzmā. Radās ilgas bēgt no visa tā, kas sastindzina cilvēka personīgo rosmi un ierobežo viņa patstāvību un neatkarību.

Bet šinīs nometnēs dzīvoja latviešu ļaudis, šeit dimdēja latviešu soļi un plūda latviešu valoda. Šeit bija jūtamas visas latviskās prieka un ciešanu nokrāsas un šeit bija tie apcirkņi, no kuriem katrs varēja paņemt kādu latviskās pasaules devu. Citur tā vairs nebūs. Bez liekām illūzijām tur vajadzēs ārpus latviskās vides pielikt visas pūles, lai nepazustu laika un dzīves straumē un pārvarētu likteņa sitienus.

Rosīgākā šo ļaužu sakarniece gan savā starpā, gan ar tiem tautiešiem, kas paliks Vācijā, būs latviešu avize, savā skrējienā pāri jūrām un kontinentiem saukdama ticības, drosmes un izturības saucienu. Iznākdama ar LCK aktīvu atbalstu un līdzdarbību, tā draudzēsies ar saviem tautiešiem visās zemēs un atgādinās nekad neapklāt ar purva sūnu to mūžības avotu, no kura izrietējusi latviešu nacionālā kultūra, dziesmas, valoda un visa latviskā dzīves kārtība.

Pēkšņi apvienodamās un šinī ziņā sagādādama pārsteigumu visiem tiem, kas „apvienojas" tikai „principā", latviešu trimdas avīžniecība ir vēlējusies pacelties pāri ikdienas perspektīvei un jau laikus nodrošināt savas nākotnes gaitas. Apkalpodama tautiešus ar šo izdevumu, tā cer iegrozīt savu darbību tā, lai mūsu avīžniecībai būtu nodrošinātas eksistences iespējas Vācijā līdz ļam laikam, kamēr šeit atradīsies tautiešu lielākā daļa, bet pēc tam savu darbību varētu pārcelt uz kādu aizjūras zemi. Latviešu žurnālisti ir un paliks nomodā par latviešu preses nākotni un darīs no savas puses visu iespējamo, lai mūsu publicistika neapsīktu un prese vienmēr atrastos cīnītāju pozicijās par latviešu tautas labāku nākotni.

F. Krusa.

Ko dara IRO bēgļu ārstu izvietošana

Šim jautājumam atbildi Latviešu ārstu apvienībai trimdā nupat piesūtījis IRO medicīniskais direktors Ženēvā Dr. Coigny. Rakstot par ārstu izvietošanu vispār, viņš norāda uz apstākli, ka pēdējā laikā liels skaits DP ārstu emigrē dažādu darba shēmu ietvaros, gribēdami nokļūt citās zemēs. „Nav iespējams ārstus no tā atturēt," raksta Dr. Coigny, „bet es vēlētos informēt, ka sarunas par ārstu izvietošanu notiek, tās gan risinājas lēni, bet, pēc manas pārliecības, nodrošinās iespēju ievērojamam skaitam bēgļu ārstu iespēju strādāt savā arodā."

Sarunas ar piedāvājumiem notikušas Iranai, Irakai u. c. valstīm, bet vēl nav devušas konkrētus rezultātus. Pakistānas veselības pārvaldes ģenerāldirektors ieradies Ženēvā un izmeklē no sarakstiem apm. 50 ārstus, bet turpmāk paredz izceļošanas iespējas piedāvāt vēl lielākam skaitam ārstu. Arī Portoriko valdība iesniegusi kongresam likumprojektu atļaut praksi vismaz 50 pārvietoto personu ārstiem. Dr. Coigny mudinājis arī Apvienotās nācijas pievērst vērību DP ārstu izvietošanai. Ir izredzes dažādās kolonijās rast nodarbošanos ap 120 ārstiem. Par to pašlaik notiek sarunas. Arī ASV nodibināta īpaša komisija un skaidro iespējas kā dažādos Sav. valstu štatos brīvajās vietās varētu novietot bēgļu ārstus.

„Ikvienam speciālistam, bet īpaši ārstiem," tālāk raksta IRO medicīniskais direktors, „jāsaprot, ka ikvienā zemē ir sava kārtība un likumi, kas nosaka speciālistu nodarbināšanu un tamdēļ, lai mērķi sasniegtu, ir nepieciešams laiks. Pēdējos 18 mēnešus esmu cīnījies bēgļu ārstu izvietošanas labad, tā būtu liela vilšanās un sāpīgi arī ieinteresētajām personām pašām, ja laikā, kad pūles varētu vainagoties ar panākumiem, ārsti būtu nozuduši — izceļojuši fiziskā darbā un mēģinātu paši cīnīties par iespēju praktizēt savā arodā.

Nevēlos apturēt ārstu izceļošanu, bet uzsveru, ka viņu intereses vieglāk ir aizstāvēt, kamēr tie šeit atrodas kā vesela grupa. Pēc mana ieskata viņi parastajās masu schēmās varēs izceļot tik un tā pirms IRO darbības beigām, bet viņiem atmaksātos vēl dažus mēnešus pagaidīt, kamēr izbeigsies mēģinājuma laiks."

Skautu vasaras darbs

Emigrācija pēdējā laikā ievērojami ietekmē arī skautu darbu. Daudzu vienību sastāvs pēdējā laikā stipri samazinājies, viens pēc otra aizbrauc arī vadītāji, atstājot vienības saviem jaunākajiem palīgiem. Lai pēdējie saviem pienākumiem būtu sagatavoti, patlaban, no 13.—19. jūnijam Fišbachā notiek vadītāju sagatavošanas kursi, pēc skaita jau 21. trimdā. Lai arī visjaunākie skautu vienību darbinieki-kopnieki gūtu praktisku pieredzi un plašāku skatu par saviem pienākumiem, no 20.—22. jūnijam, arī Fišbachā, notiks speciāla nometne kopniekiem, bet nometnošanas māku kursi notiks no 4.—10. jūlijam Velerodē pie Kaseles. Bez tam šovasar IRO dos uzturu divnedēļu skautu nometnēm visos novados. Vai tās arī visos novados varēs patiesi notikt, to rādīs emigrācijas gaita. ip.

PIRMAS NEDĒĻAS MISISIPI KOKVILNAS PLANTACIJAS

Rakstveida līgumu nav, bet norunu pilda visi

„Tikai tad, kad būsit šeit nodzīvojuši vismaz trīs gadus, jūs sāksit pazīt šejienes dabu un cilvēkus," teica vecs misisipietis latviešiem, kad tie ieradās Misisipi kokvilnas laukos. Un patiešām, viss, ko pirmajās nedēļās esam paspējuši apskatīt, ir tik svešs, ka liekas — vecajam misisipietim būs taisnība. Nepieminot nemaz Latviju, šeit ir ļoti maz, ko varētu salīdzināt arī ar redzēto Eiropā.

Šī ir jauna zeme, kura tikai pirms nedaudziem gadu desmitiem iztirīta no milzīgiem mežu masīviem un necaurejamiem krūmājiem. Zeme ir ļoti auglīga un saviem kopējiem dod apbrīnojami lielu kokvilnas, kukuruzas, sojas pupu un auzu ražu. Šīs kultūras šejienes iedzīvotājiem tad arī ir galvenais ienākuma avots. Sīksaimniecību nav, jo zeme pieder lielsaimniekiem - farmeriem, kuru īpašumā nereti ir vairāku tūkstošu akru lieli zemes gabali.

Tā kā galvenās kultūras un saimniekošanas veids, atskaitot vienīgi lopu farmas un zirgu audzētavas, ir ļoti līdzīgs, tad pastāstīšu tikai par vienu no tām — vidēji lielo Hovzes farmu Slēdžā, kur darbu atradušas arī sešas latviešu ģimenes.

Farmas kopplatība 1200 akru (480 ha), no kuriem apstrādāti 1050 akri. Lielāko platību aizņem kokvilnas sējumi, bet audzē arī auzas, sojas pupas un seradellu. 850 akrus zemes īpašnieks izdod atsevišķām ģimenēm uz pusgrauda, bet atlikušos 200 akrus apstrādā ar dienas strādniekiem. Arī maijā atbraukušie latvieši salīguši uz pusgrauda, ņemot uz katru darba spējīgo ģimenes locekli 5—6 akrus. Zemes apstrādāšanai izmanto 9 traktorus un 15 mūļus. Farmeram ir arī 25 cūkas, 1 jājamais zirgs, 10 govis un sīklopi, bet pusgraudniekiem kopā 75 govis un cūkas. Farmā dzīvo 30 strādnieku ģimenes ar 130 strādātājiem. Apmēram puse farmas iedzīvotāju ir baltie, bet pārējie melnie, jeb kā te viņus sauc — krāsainie; to skaits pēdējos gados gan pamazām samazinājas.

Zemi apar agrā pavasarī un kokvilnu iesēj aprīlī. Vasarā laukus 2—3 reizes kaplē un retina, bet 7—8 reizes vago un irdina ar traktoriem. Ražas novākšana sākas oktobrī, beidzas decembrī. Parasti no 1 akra ievāc 1—1,5 balles kokvilnas. Labākā raža esot 2 balles no akra. Kokvilnas cena svārstīga, bet pēdējos 6 gados par balli saņemti caurmērā 150 dol. Visaugstākā cena bijusi 1918. g., kad farmers par 1 balli saņēmis 500 dol., bet visneizdevīgākās konjunktūras laikā balle maksājusi tikai 75 dol. Par šī gada ražu un kokvilnas cenām vēl pāragri spriest, bet vietējo apstākļu pazinēji pārliecināti, ka, turpinoties līdzšinējiem labvēlīgajiem laika apstākļiem, raža būs laba un arī cenas nebūs zemākas kā pēdējos gados.

Pusgraudnieku ģimenes apdzīvo atsevišķas ģimeņu mājiņas, kuras atrodas apm. 200 m viena no otras. Pie katras mājiņas ir arī dažas mazākas būdas mājkustoņiem. Zemi sakņu dārziņam katrs graudnieks var ņemt cik grib—un sevišķu maksu farmers par to neprasa. Arī īre par mājiņu, tāpat nodeva par mājkustoņu turēšanu nav jāmaksā.

Mēs, jaunatbraucēji, gan brīnamies par savādo kārtību šo mājiņu tuvākajā apkārtnē. Vispirms tīrības ziņā te daudz ko var vēlēties. Liekas, ka neviens neredz te gadiem ilgi rūsošās tukšo konservu bundžu kaudzes, kas atrodas tikai sviedriena attālumā no istabas durvīm. Nerunājot jau nemaz par augļu kokiem un ogulājiem, te neredz nevienas puķu dobes, ne krāšņuma kociņa, bet to vietā zaļo gadiem ilgi neplauta zāle. Tā tas ir ne tikai šinī, bet arī visās pārējās farmās, kuras man nācies redzēt. Toties — katram graudniekam, pat dienas strādniekam ir savs vieglais auto un tā istabā redzama moderna veļas mazgājamā mašīna un ledus skapis.

Lai atbildētu jautājumam, cik šie graudnieki nopelna, minēšu vienu piemēru. Kādā no šīm mājiņām dzīvo 5 cilvēku ģimene, kura pie Hovzes strādā jau 17 gadus. Ģimenē ir 2 darba spējīgie, kas apstrādā 18 akrus. Pagājušā gadā no tiem graudnieks ievācis 20 balles kokvilnas, kas pārdota par 3000 dol. Dalot ienākumu ar saimnieku uz pusēm un vēl atskaitot izdevumus par sēklu un traktoru labošanu, graudniekam palikuši 1400 dol. Šī arī bijusi viņa pagāj. gada tīrā peļņa, jo uztura naudu viņš nopelnījis kā dienas strādnieks brīvajās dienās, kādu graudniekam iznākot krietni daudz. Pilnīgi brīvi ir janvāra, februāra un marta mēnesī, kuros tad strādnieki arī izmanto strādājot Slēdžā jeb pie farmera dažādos darbos. Hovze saviem dienas strādniekiem maksā 3 dol. dienā, kaut gan ir farmeri, kas maksā tikai 2 vai 2,5 dol. dienā. 5 cilvēku ģimene, ja tai nav ne sava sakņu dārziņa, ne mājkustoņu, šeit var iztikt ar 40—45 dol. mēnesī, bet tā ka katram graudniekam ir viena vai vairākas govis, cūkas un arī vistas, tad uzturs izmaksā vēl mazāk.

Šejienes farmeri apsolītos latviešus bija gaidījuši jau agrā pavasarī. Kad ieradāmies, kokvilna bija sadīgusi un tikko novietojamies, jau trešā dienā vajadzēja iet ar kapli tīrumā. Kokvilnas retināšana ne ar ko neatšķiras no mums tik labi pazīstamās cukurbiešu un runkuļu kaplēšanas un tiem, kas šo darbu jau agrāk darījuši, tas nav grūts.

Savādi liekas, ka te nekādus rakstveida darba vai nomas līgumus neslēdz, bet pietiek ar vienkāršu norunu. Vecie graudnieki, no kuriem viens pie Hovzes dzīvo jau 40 gadus, neatceras, ka kāds vispār šo norunu būtu lauzis. Tie, kas no farmas aizgājuši, to darījuši gan tikai pēc darba sezonas beigām un ienākuma sadalīšanas. Arī naudu saņemot neviens parakstu neprasa, bet iztiek ar summas ierakstu konta grāmatās.

Cilvēki laipni un izpalīdzīgi. Tāpat kā Bavārijā, uz ceļa sveicina katru pretimbraucēju, gan bez vārdiem, vienkārši pamājot ar roku. Gājējus uz ceļiem neredz, jo visi jau brauc ar mašīnām, bet ja arī kāds mēģina iet, tad bez īpaša mājiena viņu uzņem jau pirmā mašīnā. Atšķirība starp melnajiem un baltajiem šeit nav tik krasa, kā to novērojām, piemēram, Jaunorleānā, kur stacijā melnajiem ir atsevišķi soli, restorāni un veikali, bet pilsētā pat veseli kvartāli. Misisipi melnajiem gan ir savas skolas, baznīcas un ārsti, bet nereti tie dzīvo zem viena jumta ar baltajiem un iepērkas vienā veikalā.

Pašlaik šeit ir līdz 34° C karsts, bet nav tiesa, ka šis karstums smacētu jeb apgrūtinātu elpošanu. Mierīgi un bez steigas strādājot, pat sviedrus nemaha. Karstākie mēneši jūlijs un augusts, kad termometrs rādot pāri 40° C. Saule bezmākoņu dienās krietni cepina un jāuzmanās no saules dūriena. Tāpēc nevienu nostaigā bez cepures un arī mēs jau esam iegādājušies jo platas salmenīcas. Nakts, kas iestājas pēkšņi un tūlīt pēc saules rieta, dod maz veldzes, jo arī tad temperātūra nenokrīt zem 20° C.

Arī mums, jaunajiem, katram tērādīta sava ģimenes mājiņa. Tās gan jau vecas un prasa krietnu remontu, bet materiālus dod saimnieks un meistari lietus dienās esam paši. Arī mēbeles jāgatavo pašiem, jo agrākie iemītnieki ir visu aizvākuši sev līdz. Farmas īpašnieks apsolīja palīdzēt stiprināt mūsu kopību un jau piesolīja zemi un materiālus latviešu baznīcas būvei. Šo piedāvājumu vēl nesenam pārrunājuši, bet liekas, ka tomēr nomaļā Slēdža nav piemērotākā vieta mūsu baznīcai. Būtu apsveicamāk, ja šāds piedāvājums rastos Senatobijā vai Skota farmā.

Vēl ir par maz pieredzes, lai kādam ieteiktu vai liegtu izceļot uz šejieni, bet šķiet, ka tiem, kas nav strādājuši, nespēj vai arī negrib strādāt smagu fizisku darbu, te nav ko meklēt, turpretim lauksaimniekiem, kas jau sviduši pļavā un tīrumā, no braukšanas uz Misisipi nebūtu ko baidīties.

V. Ozols.

Slēdžā, jūnijā.

Ko raksta angļu un amerikāņu prese par DP

Latvian Relief Inc. sekretārs Ilmars Andrejsons devis interviju UP aģentūras pārstāvim, kurā paziņojis par latviešu deportācijām uz Pād. savienību. Šo interviju ievietojis arī amerikāņu armijas laikraksts Stars & Stripes, sniedzot datus par latviešu aizvešanām 1941. g. un atzīmējot, ka š. g. maijā deportēti atkal vairāk par 80.000 latviešu. Deportācijas krievi nosaukuši par „brīvprātīgu izceļošanu uz citām draudzīgām republikām".

*

Daily Telegraph 5. jūnijā aplūko baltiešu izvietošanu ogļraktuvēs, norādot uz bieži dzirdētiem iebildumiem, ka baltiešu ogļrači riskētu ar deportācijām, ja tie piedalītos streikos. Laikraksts prasa šos iebildumus publiski izmeklēt, lai pārliecinātos, vai tie izsaka tieši angļu arodbiedrību viedoli, jeb ir tikai daļa no komūnistu plāna svarīgāko rūpniecības nozaru sabotēšanai.

*

Kanādas prese nelielā ziņā piemin latviešu zobārstes Klaudijas Stīgmanes ierašanos Halifaksā un atzīmē, ka viņa strādās Kanādā par mājkalpotāju. Laikraksts par Stīgmanes ceļojumu pastāsta, ka brauciena laikā viņa ārstējusi zobus pārējiem kuģa pasažieriem.

*

Nujorkā 25 vecie krievu emigranti noorganizējuši komiteju „Krievijas atbrīvošanai no komūnistu diktatūras". Komitejas loceklis ir arī latviešiem no 1917. g. notikumiem labi pazīstamais Kerenskis.

Paraugs citām nometnēm

Nesen no Silenbuchas uz Šv. Gmindi bija jādodas nestrādātājiem, starp tiem vairums veco cilvēku, daži pat tādi, kas bez palīdzības nespēja pārvietoties. Liels bija pārsteigums, kad stacijā atskanēja latvisks: „Labdien!", stāvēja vairāki auto un vīri ar atlocītām piedurknēm.

„Kas nu būs?" domāja jaunatbraucēji. Un notika tā kā parasti citur, pat vēl daudz lielākās nometnēs, nav pieņemts — apbrīnojami īsā laikā visi jau atradamies telpās un arī saiņi bija blakus. Par to rūpējās nevien jaunieši, bet arī vīri sirmām galvām, un viņu vidū bija arī mācītājs!

Otrā rītā bij. manheimieši, tagadējie Gmindes iemītnieki, atkal apciemoja jaunatbraucējus un ar nometnes vadību priekšgalā apjautājās — kā jūtamies un kas vēl būtu līdzams. Bij. Silenbuchas iemītniekiem saradās asaras acīs. Šādu pārsteigumu — tik labi noorganizētu sagaidīšanu, izpalīdzību un latvisku siltumu neviens nebijām cerējuši. L.

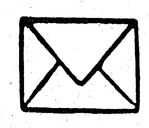

VĒSTULES REDAKCIJAI

GRĀMATAS, LAIKRAKSTI, VĒSTULES

Vientuliba arī Anglijā, kur tik daudz tautiešu un mazi attālumi, var kļūt smeldzoša, ja pamet nometni un sāk dzīvi fārmā. Tad vismīļākie ciemiņi un dārgākie draugi kļūst augšminētie trīs. Algas nepietiktu, nedz būtu vaļas lasīt, ja varētu pirkt visas grāmatas, ko sirds iekāro. Liekas, šis pats likteņis un ne pārāk tālā nākotnē pienāks vairumam no mums. Un sauciens pēc latviskā vārda un gara kļūs skaļāks, kad būs baudīts gana no visiem šīs zemes labumiem un saglābtas miesas kaites. Dvēsele mūžam prasīs savu daļu, un to neapklusinās ne glāžu šķindas, nedz deju zāles vai jonojoši motori.

Lai tamdēļ neapgurst latviešu rakstnieks, dzejnieks, žurnālists un izdevējs. Viņu pabalstītāju, entuziastu skaits pieaugs, līdzi atsevišķā indivīda uzupurēties gribai. Jūs un mēs, lasītāji, apvienosimies vienam vienīgam mērķim — ko mūsu sendi iznesa cauri gadsimtu naktij kā baltu dvēseles liesmu, tā arī mūsu sirdīs nedrīkst izdzist, kamēr Latvija kļūs brīva. Lai mūsu paliktos cik maz palikdams, lai mēs būtu cik izkaidīti būdami, mums jākopj šī vienīgā cīņas doma: Latvijai un latviešu tautai jākļūst brīvai.

Ja atskatāmies vēsturē, kā ikviens jūgs ticis sadragāts, kā vajātie un apspiestie ieguvuši cilvēku tiesības, kā pirms četriem gadiem tikai savās sirdīs varējām raudāt par beigalīgo pasaules nežēlību un vienaldzību un kā tagad tiesības skan miljonos avīžu eksemplāros un varenu valstu raidītājos, — tad nevērtēsim par zemu gara un domu spēku. Šis spēks var pieaugt tādā koncentrācijā un spriegumā, kas vienā naktī var materializēties par varenu straumi un aizskalot mūsu gadsimta lielāko kaunu un briesmas. To, ko mēs sevī jūtam kā neizteicamu sirdsēdu, cerību un tieksmi, lai latviešu dvēseles tulki ietver skanīgās vārsmās, domās un tēlos. Mūsu garīgie spēki nedrīkst izšķiesties saraustītās, bezmērķīgās izjūtās, tiem kā ūdeņiem jāplūst vienā domu jūrā — brīvību Latvijai!

(J. U., Anglijā)

Latvietes beidz vācu universitātes

Tībingenas universitātē maija beigās doktores grādu zobārstniecībā ļoti iekmīgi ieguvusi Dzintra Drille.

Erlangenas universitātes dabaszinātņu fakultātes farmācijas nodaļas pilnu kursu beigušas un cand. pharm. grādu ieguvušas četras mūsu tautietes — Rasma Zemgale, Nora Mazurkēviča, Marta Jenicha un Johanna Slūka. Universitātes botāniskā institūta direktors prof. Švelme izteicās: „Parasti pret ārzemniekiem mēdz būt zināmi aizspriedumi, bet par latvietēm jāsaka, ka tās savā stājā un zināšanās der par paraugu pārējiem."

Kalvels slavē DP darba prieku un izturību

Iecelotāji strādā arī tur, kur pasiem austrāliešiem par karstu

Austrālijas immigrācijas ministrs A. Kalvels publicējis (5. 6.) Austrālijas presē pārskatu par to, kā izvietoti darbā līdz šim iecelojušie 20.000 DP, kādos apstākļos tie strādā un ko Austrālijai šīs darba rokas devušas.

„Pirmkārt jāatzīst," saka Kalvels, „ka vairāk nekā puse pārvietoto personu Austrālijā strādā uz laukiem vai uzņēmumos, kam līdz šim trūka pašu austrāliešu strādnieku. Immigrācijas ministrija pārliecināta, ka tālākie iecelotāji atdzīvinās Austrālijas rūpniecību līdz šim nepiedzīvotos apmēros. Pēc valdības savāktām ļoti precīzām ziņām no līdzšinējiem 20.000 iedzīvotājiem strādājošo ir 14.529. No tiem Jaunvelsā strādā 4359, Viktorijā 3217, Dienvidaustrālijā 3586, Tasmānijā 3134, Rietumaustrālijā 1090 un Kvinslendā 937. Pēc līguma ar IRO, DP iecelotāji nākamajā ceturksnī Austrālijas saimniecībai dos vēl vismaz 7000 strādnieku.

Iecelotāji Austrālijai dod nevien pavisam nepieciešamo darba spēku, bet tie nozīmē arī svarīgu faktoru Austrālijas kultūras celšanā. Mēs ceram," pasvītro Kalvels, „ka īpaši provinces mazās pilsētas, vairojoties iecelotāju skaitam, atplauks un izveidosies jauni centri tais kontinenta daļās, ko līdz šim ar pilnu tiesību uzskatīja par tuksnešiem. DP lielo daļu nāk no vecām kultūras tautām, to vidū daudz mākslinieku, tie uzrādījuši lielu veiksmi daiļamatniecībā. Iecelotāji atved līdz arī savas paražas, tautas dziesmas un dejas, savas zemes dzīvokļu kultūru un jaunas idejas. Tas viss Austrālijai vajadzīgs.

Vispārēja atziņa par iecelotājiem Kanberā ir, ka Eiropas bēgļi ir vērtīgs cilvēku materiāls. Darba devēji ar šo darba spēku apmierināti un to slavē. Kā skaitļi rāda, Eiropas DP atdzīvinājuši daudzas rūpniecības nozares, kas bija slēgtas darba roku trūkuma dēļ. It īpaši tas sakāms par apgabaliem, kur lielās vientulības vai karstā klimata dēļ paši austrālieši nevēlas strādāt. Piemērs tam ir kokrūpniecība. Ja nebūtu no Eiropas iecelojušas pārvietotās personas, tad liela daļa Viktorijas provinces kokzāģētavu šodien nestrādātu. Ar DP strādniekiem pag. gadā no šīs provinces izvesti 12 miljoni kubikpēdu koksnes vairāk nekā pag. gadā. Vēl lielāka produkcijas kāpināšana atzīmējama Rietumaustrālijā.

Prakse rāda, ka DP paliek visgrūtākos darbos labprāt arī otru gadu. Tā, piem., 220 jugoslavu, kas 1947. g. sāka strādāt pie lielās Austrālijas transkontinentālās dzelzceļa sabiedrības, šai darbā atrodas arī tagad, lai gan viņu darbs risinājies izdegušos tuksnešos. Trešais piemērs ir DP malkas cirtēju komandas, kas sagādājušas dedzināmo nevien galvaspilsētai Kanberai, bet arī Kvīnstaunai Tasmānijā un Mildūras pilsētai Viktorijā. Tāpat ļoti grūtajā cukurniedru ciršanas darbā šogad strādās gandrīz visi tie paši 1000 DP, kas tur strādāja pirms gada. Kvinslendas cukurniedru laukos DP pag. gada 8 nedēļās uzstādīja jaunu rekordu, izcirzdami 200.000 tonnas.

Tāpat Austrālijas būvniecībai Eiropas iecelotāji devuši lielus ieguvumus. Austrālijas ķieģeļu rūpniecības raža kāpa par 10 milj. ķieģeļu gada ceturksnī, pēc tam, kad Viktorijas ķieģeļcepļos sāka strādāt 180 DP.

Līdzīgs stāvoklis ir arī cementa un ģipsa rūpniecībā. Šogad visas programmas paplašinās. Visās Austrālijas provincēs iecelotājiem ceļ jaunas kopmītnes, kuŗās būs labāki dzīves apstākļi nekā līdzšinējos hosteļos. Paredzēts arī, ka lielāku skaitu DP varēs novietot lauksaimniecībā un lopkopībā."

Trīs darba piedāvājumi Sav. valstīs

1. Zēnu — vieninieku, kas jau pabeidzis skolu un varētu palīdzēt farmā lauku darbos (pašiem bērnu nav), vēlas Mrs. Ruth Corbett, La Grouge, Rt 2, Ky, U. S. A.
2. Sievieti vidējos gados, vieninieci, par apkalpotāju restorānā un tūristu kabīnēs vēlas Mrs. R. W. Rouft, Lincoln Stone Camp, Hodgenville, Ky, U. S. A.
3. Zēlsirdīgo māsu, vecumā no 19—23 g., neprecētu, vēlas Mr. Victor V. Bell, Touristville, Ky, U. S. A.

Interesentiem, uzdodot visus nepieciešamos datus par sevi, lūgumi angļu valodā rakstāmi tieši uz norādītajām adresēm.

Ievads kādā tautsaimniecībā

Kā mēs Jorkā radio aparātu pirkām

Mūsu līdzstrādnieka Andreja Grauda vēstule no Anglijas

Tas viss notika apmēram tajā laikā, kad dalībnieku klusēšanas dēļ izjuka Londonas ārlietu ministru konference. Mums — EVW laulātam pārim — bija iekrātas pirmās mārciņas. Mēs tad nu nolēmām atjaunot kara gados pajukušos sakarus ar pasaules lielākiem kultūras centriem, t. i. nopirkt radio aparātu. Protams, uz nomaksu un katrā ziņa Filipsu. Varbūt citu firmu aparāti ir daudz labāki, bet šīs vārds bija mūs sugestējis, mums vajadzēja Filipsu un neko citu. Un tā kādā agrā sestdienas rītā mēs sākām Jorkas radioveikalu reviziju.

Pirmajā veikalā par mums atklāti smīnēja: „Ko? Filipsu uz nomaksu? Tas nav bijis un arī nebūs!" Mēs pieklājīgi pateicam tādu pašu labrītu kā ienākot un gājām tālāk. Otrā veikalā sarunas ievadījās daudz sekmīgāk: direktors laipni apjautājās, vai mums esot nekustams īpašums. Bet mēs bijam naivi, mēs neatskārtām pateikt, ka Latvijā mums patiesi ir. Ar to tad nu arī jautājums bija izšķirts. Direktors pateica, ka viņam esot ļoti žēl, un mēs viņa balsij pievienojam savu divkāršo atbalsi. Trešajā veikalā mums deklarēja, ka tur ārzemniekus vispār nevēloties redzēt, jo daži ārzemju džentlmeņi no netālās Fulsetonas viņiem esot sagādājuši jau pietiekamas nepatikšanas. Ar lielākām vai mazākām variācijām viss tas pats atkārtojās arī ceturtā un piektā veikalā.

Mēs jau sākām pagurt. Viduvējs eiropietis droši vien būtu cīņu uzdevis un gājis tuvākā krogū lai noskalotu neveiksmju rūgtumu un atpūtinātu kājas. Bet mēs piederējām pie tās cilts, kas ceļu uz Angliju bija veikusi 101 dienā, mūsu gars bija nesalaužams, un mēs gājām vēl sestajā veikalā. Noklausījies mūsu ievadvārdus, pārdevējs labu brīdi skatījās griestos, un mēs tūdaļ sapratām, ko viņš domā. Kad šis process bija paveikts, viņš pasludināja spriedumu: „Jums vajadzēs pagādāt 2 angļu galvojumu. Vienam no viņiem jābūt nekustamas mantas īpašniekam..."

Es esmu sīksts diezgan, bet man tomēr nav ne Ijaba ne arī Bēvina pacietības. Runājot dzejnieku valodā, es iekšķīgi salūzu. Pēkšņi, bet neapvaldāmi radās vēlēšanās pārdevējam kaut kā iedzelt. Es ātri savācu savus labākos angļu vārdus, savēru tos kā sīpolus virknē un sviedu pārdevējam tieši sejā: „Nē, tādu angļu mums nav," es viņam stingri teicu, „bet mēs gan jums varētu piedāvāt kāda emigrējuša karaļa galvojumu."

Es skaidri redzēju, ka pārdevējs nobālēja. Viņš satraukts atvainojās un teica, ka skriešot pēc direktora. Mana sieva skābi smaidot paraustīja mani aiz piedurknes: „Draugs mīļais, tu nu atkal esi paraustījis lielo zvanu! Vai nebūs prātīgāki mukt? Viņš taču aizskrēja vai nu pēc policijas, vai ugunsdzēsējiem." Taisnību sakot arī man pašam situācija nelikās visai skaidra, bet prestiža dēļ es vēl kavējos. Un kad beidzot biju izšķīries, ka tomēr vajadzētu virzīties uz durvju pusi, tad jau bija par vēlu — reizē ar pardevēju nāca direktors.

Stāvokli glāba vienīgi tas, ka kara un Unras gados mēs esam pieraduši nebrīnīties. Šī nebrīnīšanās ir automātiska, tā mums kļuvusi par otru dabu. Šādi bruņoti, mēs direktora runu noklausījāmies samērā mierīgi, vismaz mēs neizdarījām neko muļķīgu. Direktors visiem galanti pateicās par to, ka mēs esam viņa veikalu apmeklējuši. Tad viņš apliecināja, ka termiņa maksas lieluma noteikšanu viņš pilnīgi atstājot mūsu pašu ziņā. Viņš arī ieteica ņemt vidēja lieluma aparātu, jo tam esot īpašas priekšrocības. Mēs ņemām vidējo. Mūsu priekšlikumu — parakstīties par aparāta saņemšanu — direktors noraidīja: viņš nevarot atļauties mūs apgrūtināt. Un ja es visu to tagad atklāju, tad vienīgi tāpēc, ka aparāts jau izmaksāts. Man par to ir lēse. Uz tās uzlipināta pastmarka, jo zīmogmarku Anglijā vai nu nav, vai arī tās lieto daudz svarīgākos gadījumos.

Tagad, laikā, kad Parīzes konference bezcerīgi slīgst runu plūdos, apstākļi daudzejādā ziņā kļuvuši citādi. Nesen te izdarīja pašnāvību 2 manufaktūras tirgotāji. Viņi bija atstājuši vēstuli, ka ejot nāvē Steforda Kripsa saimnieciskās politikas dēļ, kas tos galīgi ruinējusi. No tā secinam, ka tagad tirgotāji vairs nevar būt tik lepni kā tai laikā, kad mēs radio aparātu pirkām. Daudzās svarīgās nozarēs saražots preču tik daudz, ka ne vairs pircējam, bet gan pārdevējam jādižojas ar pazīšanos augstākās aprindās, lai darījumus padarītu raitākus. Izņēmums ir saldumu tirgotāji. Cigaretes, kas nekad nav bijušas racionētas, tirgū turas uz goda vārda — dažreiz tās ir un dažreiz tās nav. Bet tiklīdz atcēla saldumu kartītes, tā pazuda nevien šokolāde—arī pašas skābākās konfektes dabūjamas tikai ar labu sakaru starpniecību.

No tā var secināt, ka, līdzīgi visiem lieliem procesiem, arī ar oglēm un dzelzi piekrautās angļu salas neturas uz ūdens bez saviem sarežģījumiem. Un tieši pašā pēdējā laikā tie strauji aug. Mūsu hosteļa kurinātājs, patiesi liela stila tautsaimnieks, kam pašam pieder savs sacikšu suns, reiz rūgti sūrojās: Anglija izved ogles un ieved DP. Bet Polija un Vācija izved kā ogles tā arī DP un tāpēc tās spēj pasaules tirgū mūs izkonkurēt. — Skaidrs, viņš maldās, es strādāju virtuvē un katru dienu redzu, ka Anglija bez DP ieved arī daudz ko citu. Mēs saņemam tomātus no Kanariju salām, aitas un trušus no Austrālijas, sviestu un bekonu no Dānijas, sieru un vēršu gaļu no Jaunzēlandes. Es vēl neesmu izpētījis, no kurienes nāk pipari un citas vēl stiprākas vielas un grandiozie daudzumi tējas, kas nepieciešami šo vielu aizskalošanai.

Protams, tiek darīts viss iespējamais, lai palielinātu pašu zemē ražotos pārtikas daudzumus, bet izrādas, ka pa šo ceļu tālu nevar aiziet. BBC nesen savu kārtējo diskusiju bija veltījis pilsētnieku un laucinieku sarunai par gaļas apgādes uzlabošanu. Kāda pilsētas lēdija ļoti maigā balsī mēģināja pierunāt farmerus: „Jums vajadzētu audzēt vairāk cūku, jūs zinat, cūkgaļa mums visiem labi garšo." Farmeru pārstāvis domāja citādi: „Cūku audzēšana ir ļoti sarežģīta lieta, prasa daudz pūļu un daudz barības un tāpēc neatmaksājas. Un jūs taču negribēsat, lai mēs daram to, kas neatmaksājas?" Nē, to dāma negribēja. Kas nav bizness, tas nav bizness. Bet viņa arī nebija zaudējusi cerības: „Tādā gadījumā jūs varētu audzēt vairāk zosu. Arī zosis ļoti garšīgas un to audzēšana viegla — lai tik ganās zālītē." Farmers arī tam nepiekrita: „Viena zoss apēd tikpat daudz zāles kā vērsis, tas neatmaksājas." Lēdijas balsī jau bija dzirdams piktums: „Dieva dēļ, nu audzējat taču vairāk vēršu, arī vēršu gaļa ir garšīga." Bet farmers bija uzvilcis biezas bruņas: „Tad mums vajadzētu samazināt aitu ganības vai arī sakņu dārzu un arāmzemes platību. Tas pirmkārt, neatmaksātos un otrkārt, mums nepietiktu zemes."

Cik stāvoklis patiesībā nopietns, to nesen atklāja pats Stefords Kripss, teikdams spēcīgu runu arodbiedrības kongresā: „Mūsu izredzes ir drūmas, mūsu aizjūras tirdzniecība kļūst aizvien grūtāka, mēs esam nonākuši strupceļā un ekonomiskais barometrs neceļas." Jau sen cirkulē baumas par iespējamo mārciņas devalvāciju. Ja tāda nāktu, tad angļu preces ārzemēs kļūtu lētākas un konkurences spējīgākas, bet Anglijai savukārt būtu jādod vairāk sterliņu par importa precēm un angļu dzīves standarts tādā gadījumā nosliktu. Bet iespējams, ka sērs Stefords Kripss mazliet sabiezinājis krāsas — vismaz daži kompetenti vērotāji tā spriež. Jau kopš seniem laikiem zināms, ka angļu arodbiedrībās ir visvarenas. Nav noslēpums, ka Anglijā jau labu laiku notiek spēkošanās starp algām un cenām, pie kam arodbiedrības līdz šim aizstāvēja algas, bet valdība cenas, lai gan arodbiedrībās un valdībā tagad ir vienas partijas cilvēki. Kad arodbiedrības prasīja algu paaugstināšanu, valdība lakoniski atbildēja, ka algām, cenām un nodokļiem jāpaliek tādām, kādas tās ir, jo citādi nevar uzturēt sociālos pasākumus, un ka dzīves līmeni var paaugstināt vienīgi, paaugstinot ražošanu. Kongresā par šo jautājumu vajadzēja notikt izšķirējai cīņai, un Stefords Kripss ar savu drāmatisko paziņojumu panāca patiesi daudz — arodbiedrību vairums atteicās no prasībām pēc algu paaugstināšanas. Kripsa uzvara tomēr nebija pilnīga, un atsevišķās nozarēs cīņa par algu paaugstināšanu turpināsies.

Jūs ejat pa ielu un pēkšņi redzat vēlēšanu plakātu ar ļoti stipru tekstu: „Izslaucīsim no mūsu zemes sociālismu, balsojot par konservātiviem!" Šķiet, ka šim sauklim ir zināmi panākumi, vismaz pašvaldību vēlēšanās konservātīvie atguva daļu no agrākajām pozicijām, bet apgalvot, ka konservātīvie uzvarēs arī nākamajās parlamenta vēlēšanās — tas būtu mazliet pāragri. Dzīve mīl pārsteigumus. Pēc pirmā pasaules kara visa pasaule vienā balsī pareģoja, ka par Francijas prezidentu ievēlēs šī kara uzvarētāju — tīgeri Klemanso. Viņu nelabprāt ievēlēja. Pēc otrā kara tikpat spožas izredzes bija Vinstonam Čerčilam. Viņš zaudēja. Trešā kara priekšvakara atmosfairā uz Balto namu pilnīgi droši soļoja Amerikas stiprais vīrs Djuijs — arī viņu nelabprāt ievēlēja.

„Jūsu bērni runās bez akcenta..."

Latvijas līdzstrādnieces vēstule no Kanadas

Mātes diena iekrita mūsu brīvajā svētdienā, un to svinēja misijas mājā — mūsu laipno saimnieku pajumtē. Referātu un uzrunu teica A. Brauns, Veltas Tomas vēstījumu lasīja I. Kalēja, bet K. Zāles dzejoļus bija jānoskandē man. Tas viss iešūpo senās atmiņās un sāpēs, bet nevarība ir kā klinšu žogs, pret kuŗu saplok nemiers. Mēs sakožam zobus: nāks laiks...!

Pēc svinīgā akta īpaša sapulce nospriež dibināt Vankuveras latviešu biedrību, par priekšnieku ievēlot Alb. Brunneru, par viņa vietnieku Ed. Ezeru un kasieri — Alb. Braunu. Par dāmu komitejas priekšnieci ievēl Ilgu Ešmiti, par palīdzi Ženiju Braunu, bet L. Ozolkalni par mākslas un literātūras daļas vadītāju. Ilga Kalēja vadīs rokdarbu sekciju un Antonida Balabkina pārzinās sporta sekciju. Revizijas komisijas priekšsēdis būs Apolonijs Pantelējevs un locekļi Z. Brauns un E. Brunners. A. Pantelējevs bez tam vadīs arī kori. Tā nu latvieši varēs aktīvāk veidot savu sabiedrisko dzīvi.

Pēc vēlēšanām visi kopīgi dodamies uz vienu no lielajiem šejienes luterāņu dievnamiem — Sv. Augustīna baznīcu — kur Mātes dienā ikvienai tautībai paredzēts savs priekšnesums. Mazā latviešu sieviešu saujiņa nodzied Saulīt tecēj, tecēdama, kas plašajā telpā izskan tik skumīgi, ka gribas vai raudāt. Tad baznīcas zālē seko tradicionālā kafija ar iepazīšanos, bet pēc tam lielākajā katoļu baznīcas zālē notiek kalponu pirmā gada līguma noslēguma svinības ar apbalvošanu.

Uz dekorētās skatuves lokā novietoti 15 krēsli. Skotu meitenēm goda ierindā stāvot, mūzikas pavadībā ienes valsts karogu. Zāle pārpilna. Pirmā izlaidumā gan ir tikai polietes un pāris lietuvietes, pavisam 15 sieviešu. Krēslos uz skatuves nosēstas pilsētas sabiedriskie darbinieki. Viņi runā daudz un sirsnīgi. Viena no dāmām uzsver, ka tieši kanādiešu sieviete ir bijusi tā, kuŗa rūpējusies par Eiropas nometnēs nikstošām sievietēm, sarūpējot tām darbu un mājvietu brīvā zemē. Sieviete ir bijusi tā, kas atbraucējus sagaidīja, sieviete ir tā, kas darba pārvaldē kārto darbu sadali. „Mēs esam lepnas jums palīdzēt," saka runātāja, „un darīsim to vienmēr, sekojot jūsu vajadzībām un palīdzot pēc gada sarūpēt jūsu spējām piemērotāku darbu. Mēs sekosim visur jūsu jaunajā dzīvē. Mēs ticam, ka jūs respektēsit un iekļausaties mūsu zemes paražās, kaut zinu, ka ikvienai jums sirdī ir kas svēts un neskaŗams — jūsu dzimtene. Vēl gan jūs runājat ar akcentu un tāpat runāsiet arī pēc 20 gadiem, bet jūsu bērni, tie runās bez akcenta..."

Pēc runām vārdā sauktās „diplomandes" cita pēc citas soļo uz skatuvi, saņem diplomu, preses fotografs „noknipsē" un ik vienai piesprauž baltu mākslīgu ziedu pie krūtīm. Seko atkal kafija un draudzīgas sarunas.

Bet jaunā latviešu biedrība, bariņā saspiedusies, spriež par nākotnes uzdevumiem, tās mērķiem un darbu. Sapņu un nodomu ir daudz, bet kā tos reālizēt, to rādīs nākotne.

Pirmais un tuvākais ir 14. jūnijs, ko gribas atzīmēt īsti svinīgi. Bet tā ka 14. iekrīt otrdienā, tad svinības atliekam uz 16., savu brīvo dienu. Kā klēpī ielikta dāvana ir arī zāļu vakars, kas atkal iekrīt brīvajā ceturtdienā. Meža stūris jau ir noskatīts, sieru sien kāda šejienes ilggadīga latviete, žēl tikai, ka nedrīkst uguni kurt, jo tas te stingri noliegts biežo uguns nelaimju dēļ. Jāņi bez savas jāņuguns gan ir tādi tumši un salti, bet mierinām sevi; mājās mūsu mīļajiem nav ne tādu.

Leonija Ozolkalne.

Vankuverā, jūnija sākumā.

Argentīnā organizē latviešu svētdienas skolas

Latvju savienība Argentīnā pēdējā kopsapulcē par priekšsēdi ievēlēja R. Kļaviņu, viceprieksšēdi V. Gustu, sekretāru O. Bērziņu, kasieri F. Galšo, viņa palīgu A. Vasariņu, mantzini-bibliotēkāri Klāru Vītoliņu, biedrzini J. Alksni.

Jaunievēlētā valde centusies apsevi vienot visu Argentīnas latviešu trimdas saimi, izveidojot LSA par vienīgo latviešu organizāciju šai zemē, ap kuŗu varētu grupēties un veidoties dažādas sekcijas un pasākumi tautisku centienu spēcināšanai, latviskās kultūras paušanai, latviešu garīgās un morālās stājas saglabāšanai. Šī mērķa īstenošanai LSA valde savā pēdējā sanāksmē nolēmusi svētdienās pulcināt vienkopus skolu jaunatni, lai tai mācītu latviešu valodu, Latvijas vēsturi, Latvijas ģeografiju un dziedāšanu, kā arī dibināt kori un drāmatisko kopu, arodu sekciju un Latvijas Universitāti beigušo un studentu sekciju. Pie LSA jau darbojas dāmu komiteja un sporta sekcija, ierīkota bibliotēka un lasāmgalds ar latviešu laikrakstiem un žurnāliem.

LSA aktīvi piedalās arī Argentīnas latviešu palīdzības fonda pārvaldīšanā ar savu valdes pārstāvi. Kārto arī jautājumu par latviešu laikraksta izdošanu Argentīnā.

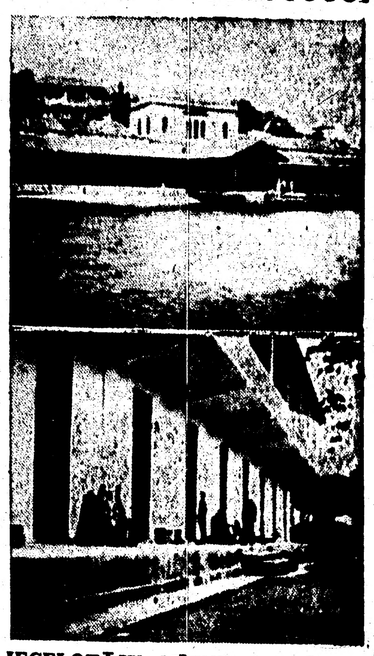

IECEĻOTĀJU MĪTNE BRAZĪLIJĀ

Puķu salā pie Rio de Žaneiro izbūvēta moderna iecelotāju mītne. Augšējā attēlā redzams Puķu salas administrācijas nams ar kuģu piestātni; visa satiksme ar nometni salā notiek mazos kuģīšos. Augstāk redzama kāda no immigrantu mītnēm. Apakšējā attēlā iecelotāju mītnes priekšā redzami latviešu un lietuviešu lebraucēji no Kemptenes nometnes Vācijā.

L. Rudziša uzņēmumi.

LABĀ SKATA IELU PAZĪST VISI SAO PAULO LATVIEŠI

Rua Boa Vista (Labā Skata ielu) Sao Paulo pazīst katrs latviešu iecelotājs Brazīlijā, kas iebrauc šai vairāk nekā 2 miljonu lielpilsētā, jo šai ielā, pretim attēlā redzamajiem diviem zemākajiem namiem, lielā debesskrāpī atrodas Sao Paulo Latviešu palīdzības komitejas birojs. Visi iecelotāji, kas nokļūst Sao Paulo štatā, iegriežas šai birojā, lai gūtu informāciju un padomus no komitejas sekretāra Jēkaba Āboliņa. Turpat ir arī laikraksta Latvija sadales vieta, ko apkalpo J. Rudzītis. Rua Boa Vista jau kopš 1930. gada praktiski ir zināma katram latvietim, kas iebrauc Brazīlijā.

Likvidēs Fišbachas, Hersbrukas u. c. nometnes

Nometņu konsolidēšana jūnija otrā pusē vissmagāk skars latviešus. Pēc pēdējā IRO pārskata, līdz šī mēneša beigām paredzēts likvidēt Fišbachas nometni pie Nirnbergas, Katanas nometni Hersbrukā, Hindenburga kazarmju nometni Ansbachā, Fichtenbīles nometni Veidenē un Maka nometni Baireitā, kas visas bija gandrīz tikai latviešu apdzīvotas.

Pēc pēdējām ziņām Fišbachā latviešu bija ap 1200, Hersbrukā ap 900, Ansbachā ap 1000, Veidenē Fichtenbīlē ap 450, Baireitas Maka nometnē vēl nesen bija drusku vairāk nekā 300 latviešu.

Paredzēts likvidēt Šenfeldas nometni ar 800 lietuviešiem, Vindheimu ar 900 žīdiem, Firtu ar 500 žīdiem, Kleindornas nometni Ansbachā ar 500 žīdiem, Kanagas un Neimarktas nometni, kurās katrā bija ap 600 ukraiņu un vēl vairākas jauktu tautību nometnes 4. apgabalā.

Pēc tā paša ziņojuma spriež, ka jūnija pirmajā pusē likvidētas 8 nometnes, to vidū Sillenbuchas nometne, kur dzīvoja ap 800 latviešu un lietuviešu, Markenberga Kaselē ar 2000 un Gleidorna Fuldā ar 1000 iedzīvotājiem, poļu nometne Veidenē un Štutgartes rietumu žīdu nometne.

Šo nometņu maksimālā kapacitāte bija vairāk nekā 10.000. Jūnija otrā pusē nolemts likvidēt 24 nometnes un slimnīcas, kuru kopīgā maksimāla kapacitāte 23.765. No lielākām cittautu nometnēm šai sarakstā min Hohenfelsu, kur dzīvo 300 lietuviešu, Jēgeru kazarmes Fuldā ar 2500 žīdiem, Gībelštati ar 900 žīdiem un Zeligenštati ar 700 lietuviešiem.

Arī mērbekieši sāk izklīst

Mākslas, garīgās un sabiedriskās dzīves rosība Blombergas latviešu nometnē pēdējos mēnešos ir sevišķi dzīva, pie kam jūnijs iezīmējās ar sevišķi izciliem sarīkojumiem. Jūnija pirmajās dienās notika Ingus Nāruna ar interesi gaidītais un ar atzinību, pat sajūsmu uzņemtais čello vakars, tad Veras Vilkas-Večerokas un tenora Padoma-Sarmas kopīgi rīkotais dziesmu vakars. Prof. Edmunds Šmits nolasīja referātu Autoritāte un audzināšana. YMCAs/YWCAs vadītāju sanāksmes nobeigumā lielu interesi radīja sarīkotais koncerts ar latviešu un igauņu mākslinieku piedalīšanos.

Pēdējo reiz šinī iestudējumā notikusi Mērbekas latviešu teātŗa izrāde Inspektors nāk. Tā bija arī šīs lugas 30. izrāde pēc notikušajām turnejām pa angļu un amerikāņu zonu, kā arī teātŗa 440. izrāde vispār. Aktrise Alma Mača, kuŗa šai lugā veic atbildīgo rūpnieka Virlinga kundzes lomu, līdz ar šo izrādi atvadījās no latviešu skatītājiem un saviem darba kolēģām Vācijā, kur kopā aizvadīti gandrīz jau 4 gadi. Tūlīt pēc Jāņiem A. Mača dodas tālākā emigrācijā uz Kanādu. Pēc 13. jūnijā notikušās izrādes Blombergas latviešu komitejas priekšsēdis Dr. K. Karps nometnes vārdā atvadījās no latviešu mākslinieces un pasniedza adresi, bet nometnes izglītības daļas vadītāja Bratiņa ziedus, no kopīga darba līdzgaitniekiem aktrise M. Zīlava nodeva tautisku spilvenu un kolēģu atvadu sveicienu izteica V. Strēlertes vārdiem:

Kur modīsimies, kādā svešā pusē?
Kad balsis klusē, runā skumjie skati.
— Cik tavi ceļi, Dieva zeme, plati!

Tautas sēru dienā 14. jūnijā no rīta notika protestantu baznīcā kopīgs latviešu un igauņu sēru dievkalpojums, ko vadīja vietējās latviešu draudzes mācītājs T. Vējiņš kopā ar savu igauņu kolēģu. Lietuvieši tanī pat laikā pulcējās katoļu dievnamā. Pēcpusdienā notika visu triju Baltijas tautu vienota protesta sanāksme Blombergas mākslinieku mājā. Pēc tam kopīgs gājiens uz vietējo protestantu baznīcu, kur vakara stundā sevišķi svinīgi izskanēja Blombergas baltiešu mākslinieku koncerts.

Vēl pirms Jāņiem paredzama beidzamā Skapēna nedarbu izrāde Blombergā, kuŗā pēdējo reiz uz trimdas teātŗa skatuves Vācijā piedalīsies šī teātŗa režisors un Skapēna lomas tēlotājs Osvalds Uršteins. Pēc tam viņa ceļi līdz ar kundzi — aktrīsi Hildu Princi ved uz transitnometni, lai ceļotu uz ASV.

Jāņos paredzama kopīga nometnes līgošana un Jāņu vakara svinēšana. Tā notiks kādā no Blombergas tuvākās apkārtnes gleznainajiem pakalniem, kur labvēlīgā laika gadījumā jau agrā pēcpusdienā pulcēsies nometnes mazie līgotāji — bērni, bet krēslai metoties arī visi pārējie. Tūlīt pēc Jāņiem paredzēts T. Vestenes un E. Lesčevska baleta vakars, kam jūlija sākumā pieslēgsies Zaļās krūzes pirmizrāde Mērbekas teātŗa uzvedumā. **B.**

250 000 amerikāņu mācās krieviski

Kā ASV vāc materiālu un faktus par zemēm viņpus dzelzs priekškaŗa

Kas īsti notiek Pad. savienībā? Ko plāno Krievijas vadītāji? Kā tikt pie tiem avotiem un informācijām, kō Kremlis tik rūpīgi slēpj no pārējās pasaules?

Ar šīm problēmām kopš pagājuša kaŗa bijis jāsaduŗas daudzām valstīm, bet vislielākā vajadzība un nepieciešamība pacelt kaut vai mazu maliņu dzelzs aizkaram bijusi Sav. valstīm. Vašingtonā līdz pat 1945. g. nebija tikpat kā neviena Pad. savienības speciālista. Divainā kārtā ārlietu ministrijas noteiktajos diplomātu pārbaudījumos bija paragrafs, kas neļāva uzņemt kandidātus ar krievu valodas zināšanām vien. Obligātoriskās valodas bija vai nu franču, vai vācu un spāņu.

Aukstais kaŗš arī šeit radījis gluži citu stāvokli. Kā News and World Report ziņo, šai pavasarī vairāk nekā 100 ASV kolledžās un universitātēs par mācības priekšmetu ievesta krievu valoda. Pag. gadā to mācījušies 35.000 amerikāņu. ASV šodien nav neviena krievu valodas skolotāja, kam nebūtu darba. Pieprasījums pēc tiem lielāks par iespējām labus skolotājus sagatavot. Varētu teikt, ka krievu valoda ASV pašreiz ir lielā modē. Nevien valsts iestādes, bet arī privātas firmas, lielie uzņēmumi un daudzas mācības iestādes sistēmatiski pūlas atrast cilvēkus, kas nevien pārvalda krievu valodu, bet kam arī pazīstama Pad. savienības mentālitāte un tur valdošie apstākļi. Pēc oficiālām statistikas ziņām šādu brīvo krievu valodas katedru ir 50.000. Tas nozīmē, ka vismaz 250.000 amerikāņiem būtu tūlīt jāsāk macīties krieviski, jo piedzīvojumi rāda, ka tikai katrs piektais šo valodu iemācās pilnīgi.

ASV vajadzīgi arī cilvēki, kas prot pareizi interpretēt materiālu, ko pa visdažādākiem ceļiem savāc no Pad. savienības. „Staļiniskā domāšana" caurmēra amerikānim ir pilnīgi neizprotama. Tāpēc valdība kopš 1945. g. sadarbībā ar Rokfellera institūtu un dažādām privātām orientācijām rūpīgi vāc katru iespējamo informāciju par Pad. savienību, sistēmatizē un klasificē to, lai tad kopsavilkumus izdotu grāmatās. „American Counsil of Learned Societies" Vašingtonā saņēmis 100.000 dolāru no Rokfellera fonda tulkojumu izdošanai no krievu valodas. Šo darbu vada Mr. Chapin Hunnington, bij. ASV tirdzniecības atašejs Maskavā. Viņš izdevis līdz šim 24 grāmatas, to starpā Andreja Višinska „Pad. savien. likums" u. c.

Amerikāņi izmanto katru iespējamo avotu, sākot no slepenā dienesta ziņojumiem līdz kaŗa gūstekņu un DP stāstiem par to, kas risinās Pad. savienībā un tās okupētajos apgabalos. Bez oficiālajām iestādēm ļoti rūpīgus un svarīgus pētījumus izdara privātas sabiedrības. Tā, piemēram, vārdā neminētas privātas organizācijas pašreiz vāc materiālus tik speciāliem darbiem, kā „Pad. savienības dzelzceļu politika" un „Urāna depoziti Pad. savienībā."

Nesen Kolumbijas universitāte nodibinājusi speciālu Pad. savienības institūtu. Līdzīgus institūtus un katedras pašreiz dibina pie Yale, Princeton, Stanford, Cornell un California universitātēm. (Ar nolūku sniedzam šo universitāšu nosaukumus oriģinālrakstībā, jo droši vien dažam labam latvietim šeit var rasties iespējas atrast savai speciālitātei piemērotu darbības lauku. Red.)

ASV viena no raksturīgākām iezīmēm ir visu plānu sagatavošana uz statistisku datu pamata. Šī amerikāņu īpatnība dažam labam starp mums likusies neizprotama un pat aplama. Zinātniski pētījumi pierāda pretējo. ASV ziņu dienestu eksperti ir pārliecināti, ka amerikāņiem vēl laika diezgan savākt pietiekami daudz materiāla par Pad. savienību. Tie netic drīzai kaŗa iespējai. Tais aprindās, kas nodarbojas ar sistēmatisku drošu faktu pētīšanu un klasificēšanu par ASV, valda visciešākā pārliecība, ka Pad. savienības vienīgais mērķis nākošajos 10 gados ir drīzāk nostiprināt savu līdz šim pasaulē izcīnīto stāvokli, neriskējot ar jauniem bīstamiem paņēmieniem, kas varētu Maskavas imperijai kļūt liktenīgi.

NAV TĀ, KA IECEĻOTĀJUS ASV SAGAIDA TIKAI DRAUGI

Latviešu trimdas presē jau atzīmēts, ka ASV tautas vietnieku nams pieņēmies valdības iesniegto likumprojektu par 339.000 DP ielaišanu tuvākos divi gados. Kā zināms, prezidents Trūmens jau tūliņ pēc tagad spēkā esošā likuma pieņemšanas to noraksturoja kā „neiecietības un netaisnības paraugu", kas būtu labojams. Vēlāk arī ASV valdības ieceltā DP komisija atzina, ka likums „neiedarbojās" un atbalstīja tā pārstrādāšanu. Ka tā tomēr nav tik vienkārša lieta, pierāda debates tautas vietnieku namā, apspriežot valdības projektu par ielaižamo personu skaita paplašināšanu.

Nedēļas laikraksts Time (13. 6.) ļoti raksturīgi atzīmē, kādā veidā jau debašu sākumā izpaudies šis „neiecītības un netaisnības gars", gan citādā virzienā, nekā to savā laikā bija domājis prezidents Trūmens. Ļoti neiecietīgu un DP naidīgu runu teica Teksasas štata deputāts E. Gosets: „Valdības jaunais projekts ir balva tiem, kas to vismazāk pelnījuši, kas vismazāk vēlāmi mūsu zemē un mūsu valstij visbīstamāki. DP nometnes jau sen nokrejotas un tur atlikušies vienīgi padibenes un mēsli... Visi DP ir ārzemnieki, gatavi spiegošanai un sabotāžai... Par to maz runā, bet cik daudz šo DP vidū nav tādu, kas nosūtīti uz nometnēm nolūkā iefiltrēt tos vēlāk mūsu zemē. Tie iebrauc pie mums ar savu valdību svētību un atbalstu, kaut gan apgalvo, ka bēguši no sarkano varas. Viss, ko stāsta par šiem nelaimīgajiem, kas itin kā savas dzīvības glābjot nevar atgriezties dzimtenē, ir tīrie nieki un pasaciņas..."

Šo uzbrukumu atspēkošanai tad cēlās kongresa locekļi, kas pagājušā vasarā personīgi apmeklēja DP nometnes Eiropā. Pensilvānijas pārstāvis Džems Fultons pateica, ka DP Eiropā uzvedoties pat labāk par ASV kaŗavīriem. Ņujorkas deputāts K. Kētings deklarēja, ka viņš nekur neesot sastapis tik konsekventi pretkomūnistiski noskaņotus cilvēkus, kā DP nometnēs. Bez tam katram iecelotājam pirms izbraukšanas jāiziet caur mazākais piecu dažādu skrīningu labirintiem. Kentuki štata iedzīvotāju pārstāvis F. Čelfs piezīmējis, ka apmeklējis 200 nometnes un tikai vienā pašā atradis vienu apcietinātu DP; par sievasmātei iecirstu pliķi. Šo paskaidrojumu rezultātā tautas vietnieku nams projektu pieņēma ar lielu balsu vairākumu.

„LATVIJAS" ABONEMENTS

pasūtinot laikrakstu pa atsev. eksemplāriem (līdz 3 eks. ieskaitot), maksā DM 3.— mēn. +DM 0,50 par piesūtīšanu; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eks. — DM 3.— mēnesī par eksemplāru; pasūtinot uz ārzemēm un maksājot Vācijā DM 3 mēn.+DM 1,30 par piesūtīšanu. Sludinājumi maksā DM 0,70 par vienslejīgas nonpareille iespiedrindās aizņemto telpu. Darba meklēšanas sludinājumi par puscenu.

Abonementa pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai" (14a) Esslingen a. N., Uhlandstr.8.

Pārvedot mums naudu pa pastu, nealzmirstiet uz pārveduma talona otrā pusē atzīmēt, par ko jūs maksājat.

8252. Latviešu inženieŗu rotas vīri izsludina rakstu sacensību par tematu

Latvijas mocekļi padomju jugā

Godalga 500 DM.

Rakstam, kas domāts tulkošanai angļu un franču valodā, var būt politisks, juridisks vai aprakstītājs raksturs. Rakstam jābūt vispārēju interesi modinātājam.

Sacensības raksti iesūtāmi mašīnrakstā, līdz 1949. g. 1. augustam, ar titullapas atlocītu un aizlipinātu augšējo labo stūri, kur iekšpusē ierakstāms autora vārds un adrese.

Raksti adresējami (16) Bad Nauheim, Continental Hotel, 8252 LSC, Headquarters.

ROMĀNA FRAGMENTS

Tornas graveŗi

Alfrēds Dziļums

Viņš īsu brīdi paraugās apkārt, lai pārliecinātos, vai viņi cīnījušies tikai divi. Paldies Dievam, atskaitot tumsu, kas brūk virsū arvien biezāka un necaurredzamāka, svešajā mežā neredz neviena liecinieka. Un Mieturis atceras savus malu mednieka nikņus no jaunības dienām, kad viņš dīkdienīgās rudens novakarēs slepeni aizlīda gar mežsarga māju un nozuda jauno priežu audzē — viņš izrauj no bikšu kabatas savu lielo, saliecamo nazi un veikli iegrūž apdullinātā meža kuiļa pakaklē. Viņš strādā ātri, netaupīdams ne savas bikses, ne rokas, viņš uzkrīt pieveiktajam zvēram kā badā izkāmējies krauklis. Viņš izgāž sūnās cūkas iekšas, izrauj sirdi un aknas, nogriež galvu, bet pašu lopu sacērt gabalos, ar ista miesnieka veiksmi. Tad viņš nocērt divas slaidas priedītes, apklāj tās ar egļu skujām un sakrauj uz nestuvēm visus četrus šķiņķus, vidučus un beidzot uzliek virsū asiņaino cūkas galvu.

Tad arī tumsa jau sabiezējusi naktī. Mieturis ar pūlēm atrod cirvi, ietēš tuvākos kokos baltas zīmes un, labi ievērojis vietu, viņš pamet cīpas lauku. Skujās ietītu aknu saini viņš nes kā uzvaras zīmi līdz uz grāvraču nometni.

Pie vada telts durvīm viņš īsi piedauza ar paškīdušo zābaku purnu. Baigais Žanis, izpildīdams vada seržanta vietu, un visu laiku nemierīgi pētīdams telts durvis, pēkšņi pietrūkstas kājās.

Beidzot Mieturis stāv valējās durvīs mēms un pašapzinīgs, tikai svaigās aknas skuju iesaiņojumā runā skaidru valodu.

„Nozorģēji — ?" Baigais Žanis izstiepjas garāks kā parasti.

„Nostrādāju uz goda —" tikai pēc laba brīža Mieturis atgūst valodu. „Veči, kas nāks līdzi?"

Pēkšņi sakustas viss vads.

Bet šoreiz noteic kārtību Žanis. Viņam saskrien mutē siekalas, viņš spētu norīt jēlo gaļu kā izkāmējies krievu zemes vilks.

„Iekš viena miera! Es pats iešu un vēl divi nāks mums līdzi. Tu, Cigoriņ un tu, Gvido! Un pārējiem turēt mutes! Citādi vēl saies dēļi!" Nozīmējis kādu kaprāli vada seržanta vietā, viņš nozūd līdz ar Mieturi un diviem puišiem rudens nakts tumsā.

Tajā pašā brīdī virsleitnanta Ziemeļa rotas pirmā vada telti sākas neparasta dzīvība. Vīri sāk naski cilāt katliņus, pannas, berž, mazgā traukus, skalda malku, kurina uguni un čurkstina svaigās meža kuiļa aknas. Pat karstākie kāršu spēlmaņi pamet kreiceni, aizmirst rēķinus un iemaksāto dalības naudu. Neviens vairs nevārtās guļvietās, visi lokās ap krāsni un kvēlām acīm vēro telts durvis. Novājināto puišu sejās atmirdz svētku gaišums.

Beidzot viņi izdzird pazīstamos soļus, telts durvīs nodārd kājas spēriens.

„Laiž iekšā!"

Līdzi mežiniekiem ieplūst svaigas gaļas smarža, vīru nāsis to uztver ar izsalkušu suņu ožu.

„Tais' durvis ciet!"

Bet nelīdz. Tikko gaļa sagriezta un sāk čurkstēt uz pannām, svaigo tauku smarža kāpj augšup līdz zemajiem telts griestiem, spiežas laukā pa spraugām un nosēžas visos meža nometnes stūros.

Vīru sejās ievelkas rūpes. Mazliet nomierinājuši izsalkumu, viņi iziet no telts, apstaigā nometni un osta gaisu. Jā, jā, gaiss smaržo tik kairinoši, mazliet pēc sīpoliem un piedeguma, šķiet, pats vecā kuiļa gars atriebdamies lien katrā telti un stāsta par lielo slepkavību, kas šovakar notikusi Polijas mežos.

Beidzot neparastās smaržas ielenc arī bataljona komandiera teltī, un nodevīgi stāsta, ka viņa viri atkal ignorējuši vācu pavēles un apkārtrakstus, kuŗus viņš pats bija nolasījis ierindas priekšā. Bet šobrīd pulkvedis Klijāns pats tikko nenoķož mēli, kāri ostīdams mazliet piesvilušās cūkgaļas smaržu. Pat dusmas izgaist, tikai ziņkāre un neciešama ēstgriba uzrauj sirmo viru no gultas.

Bataljona komandieris aizcērt aiz sevis virsnieku telts durvis. Ar īsalkuša suņa apetīti viņš staigā no telts uz telti, viņš ošņā gaisu un pēta apkārtni. Bet šobrīd viņš nebļauj, nedraud nevienu iedzīt zemē, bet labprāt izvilktu no pazemes laukā to pārgalvi, kas iedrošinās šajā brīdī zemē ar cepešu smaržu uztraukt visu bataljonu.

„Pušelnieku" telts vīri patlaban cērt atlikušo gaļu gabalos un dedzīgi to dala savā starpā, kad bataljona komandieris atver durvis un apjucis, neviena nemanīts, paliek puskrēslā stāvot.

„Mieturim visvairāk," puiši sauc viens par otru, atdirādami stiegraino gaļu no spalvainās meža kuiļa ādas. „Viņš izcieta dzīvības briesmas, viņš pelnījis viens veselu cisku!"

„Cisku—? Tik vien—?" daži enerģiski atsaucas pretī. „Viņš sagādājis visam vadam aizdaru, pat īstas svētku dienas, lai pats apmierinās ar vienu šķiņķi! Es lieku priekšā, viņam atdot arī visus taukus!"

Mieturis smaida. Viņam patīk dzirdēt uzslavas, bet gaļas viņam tiešām tik daudz nevajagot, noteikti nē. „Lai tiek arī Antonam, tas tiks pavājāks," Mieturis līdzjūtīgi norūc.

„Nerunā, vecīt! Tu esi pelnījis. Un Baigais Žanis ar'! Un visi, kas nesa mājās!"

Nevienam šobrīd nav gaļas pāri, visa plīts noklāta ar pannām, katliņiem, tur garo, kūp un smaržo, turklāt uz grīdas vēl guļ vesela kaudze svaigas, asiņainas gaļas, ar devīgu roku to var dalīt visiem, kas pelnījuši.

„Mīļie radiņi, bataljona komandieri arī nedrīkstam aizmirst!" Zvaigžņu Vilis naivi iesaucas, ar labsirdīgo smaidu apgaismodams visu telti. Dievs zina, vai biedri šajā aizņemtajā brīdī gaišā vidusmnieka smaidu pamanīja, bet pulkvedis Klijāns gan.

„Tam—?" Irsts saīdzis atsaucas aiz citu mugurām. „Es gribu redzēt, kuŗš nesīs! Iedzīs stāvu zemē ar visu stilba kaulu!"

Pulkveža raupjie sejas panti negribot notrīs. Nē, viņš nav nācis, lai slepeni klausītos savu kaŗavīru pļāpās. Viņš pēkšņi izlien no krēsla, viņa lielais augums pārliecas pār izbiedēto vīru pleciem kā sastindzis klinšu kalns.

(Turpinājums sekos).

Kača ar Vaktiņu neizceļos

Lai nebūtu pārpratumu — viens no viņiem ir kaķis, pareizāk sakot kaķe. Bet emigrācijas ziņā viņas liktenis neko daudz neatšķiras no cilvēku likteņa — emigrācija ir jaunas dzīves sākums un vecās dzīves gals. Arī viņai — Kačai ar sarkano kažoku.

Kad viņas saimnieks aizbrauca uz Takomu, Kača dažas dienas staigāja skaļi vaimanādama un lūkojās cilvēkos kā jautādama, kā briesmīgi apsūdzēdama, kā norēķinus kategoriski prasīdama. Neviens neprata viņu mierināt, un daži dzina pat prom, uzkliegdami — škic! Tad Ozoliņa kundze nolika viņai bļodiņu piena, un kad Kača iemērca tur savu aso mēli, noglaudīja tai arī muguru. Noglaudīja un paturēja pie sevis. Kopš tās dienas Kača nevaimanāja vairs. Viņas kaķa dvēselē bija notikusi kāda pārvērtība—viņa sāka medīt. Ik rītus uz Ozoliņa kundzes sliekšņa gulēja pa beigtai pelei, dažreiz gadījās arī pa žurkai, un Kača neaiztika to, kamēr Ozoliņa kundze nebija modusies. Kad pavērās durvis un Ozoliņa kundze uzlielīja viņu, Kača izslēja kūkumu, izslēja asti, dikti murrāja un staigāja ap medījumu lepna un pašapzinīga. „Kā var nabaga lopiņu pamest savam liktenim," sacīja Ozoliņa kundze, un Kača saprata.

Mazgājamā telpā, kur cilvēki šajā rīta stundā posās un skalojās, viņa —zem sola nometusies, apēda laupījumu. Viņa to darīja ar gārdēža rūpību, smalki izsūkādama peles kauliņus, kas kraukstēja gluži tāpat kā tad, kad cilvēki lupina un sūkā vēža ļipu. Un tie, ko gaidīja karsta kafija ar sviestmaizēm, nejutās vis savā ērstgribā neko stiprināti, bet kaķei to piedeva — taču viņa bija lopiņš, ko saimnieks atstājis pašā ziņā.

Kādu dienu Ozoliņa kundze saņēma afidevitu uz ASV, un tūliņ iedomājās Kaču. Tas bija atkal kāds sākums, kas varēja nozīmēt arī galu. Jo viņa nospriedā, ka kaķis un okeans ir gluži nesavienojamas lietas. Un nebija arī zināms, kā gan tāds kustonis panes jūras slimību. Bet Kača neprata lasīt cilvēku domas. Citādi viņai tūliņ būtu jāsāk atkal vaimanāt.

Jo emigrācija taču nozīmē jaunas dzīves sākumu un vecās dzīves galu. Arī viņai — Kačai.

*

Tas viens bija saimnieks Ogrē, tas otrs — saimnieks Nikrācē. Starp abiem pagastiem gulēja vismaz 100 kilometru mežu, lauku un pļavu, un abi zemes rūķi ne reizes nebija

J. Rainis

SĒRDIEŅU DZIESMA

Kalns,
Ko stājies man ceļā priekšā?
Ezers,
Ko gulies, kur man ir jāiet?
Mākons,
Ko kāpi debesīs pirmais?
Ejat nost!

Jākāpj man debesīs saulei sūdzēt,
Nedzird ne taisnākie, nedzird ne labākie:
— Pāri dara tautai sveši ļaudis!
— Trin asus nažus, griež dzīvas miesas,
— Plēš pušu dārgu latviešu tautu!

Cik ilgi zeme pasaulē sildās,
Cik ilgi ļaudis min sauli un zemi,—
Tik ilgi latvji šai zemē dzīvo
Vienā vietā, pie baltās jūras,
Saizemē, savzemē piectūkstoš gadus.

Rītos lēc saule—zin modināt latvjus,
Vakaros mēness—zin guldīt latvjus,
Saizemē, savzemē piectūkstoš gadus.
— Uzlēks nu saule, neradīs latvjus—
Apstāsies ļet!
Uzlēks nu mēness, neradīs latvjus—
Apstāsies tecēt!
Apstāsies tecēt, meklēs un meklēs.

Meklējot uzvandīs visu pasaules virsu,
Salauzīs debesis, samīdīs zemi,
Izsvaidīs zvaigznes pa visu klaju.
Atradīs, saliedēs, sadziedēs, dzīvinās —
Izvadīs ļaudīs Latviju jaunotu:
Sudraba plīvuros, rožainos lelokos,
Jaunu zvaigzni!

BĒGLES DZEJA
kas dzimusi patiesā pārdzīvojumā
Zinaīdas Lazdas jaunā dzejoļu grāmata

Visu daudzo grāmatu vidū, ko izdevuši latvieši Vācijā un Zviedrijā, ir tikai kādi četri vai pieci jauni dzejoļu krājumi, kuŗu vērtība spītēs laikam. Kopš Švābes Bargā laika un Zinaīdas Lazdas Tālā dārza — tas bija aizpagājušā gadā! — latviešu lirikas grāmatu rādītājā, ja neskaita vecu krājumu pārspiedumus un izlases, vispār nav vairs neviena kaut cik zīmīgāka jaunuma. — Pesimistam nu būtu iemesls secināt, ka tieši lirika, mūsu literatūras krāšņākā, valdonīgākā daļa, pati pirmā tuvojas tam apsikumam, kas, svešatnes laikam ieilgstot, var apdraudēt arī epiku un drāmu. Zināmas pazīmes par to tiešām nav vairs noliedzamas, bet netaisni būtu te vainot tikai dzejniekus radošā gara pagurumā. Uz šo apsikumu dzīšus dzen grāmatu apgādu un lasītāju mazā interese par lirisko dzeju. Fakts ir tāds, ka, jo īpaši pēc valūtas reformas, liriķiem jāsamierinās ar savu darbu publicēšanu galvenokārt tikai periodikā, kas, protams, vājš ieguvums.

Ieraugot Zinaīdas Lazdas jauno dzejoļu grāmatu **Bēgle**, rodam nule teiktajam labu apstiprinājumu. Taču apstākļi bijuši tādi, ka par Brigaderes prēmijas un Kultūras fonda laureāti, neapšaubāmi vienu no pašreiz visspēcīgākajām liriķēm, nav interesējies neviens izdevējs, kas — kaut piemaksādams — vēlētos viņas grāmatu sagatavot kārtīgā spiestuvē ar attiecīgu ārējo ietērpu. Jaunais krājums varējis iznākt Kārļa Skalbes skolu koorperātīva apgādā Fišbachā neparastā technikā: dzejoļi vispirms kaligrafiski uzrakstīti, bet pēc tam pavairoti fotokopējot.

Bēgle ir dzejoļu krājums, kas nevien trimdā izdots, bet kas arī no sākuma līdz beigām tiešām trimdā sacerēts. Kā tāds tas pat savā intimajā daļā un prātnieciskajos motīvos rezonē bāru tautas nopietni skumjajai sirds dziesmai un samīdītās tēvzemes vaidiem. Ja Lazdas pirmo dzejoļu grāmatu Zaļie vārti varētu dēvēt par pavasara augšanas dzeju, ja Tālajā dārzā jūtam vasaras krāšņuma ekstazi, kas pāršalc pāri pat drāmatiskajiem kara laika un bēgļu gaitu motīviem grāmatas pēdējās nodaļās, tad Bēgle ir Zinaīdas Lazdas rudens grāmata, ko gribētos raksturot ar rindu no viņas pašas dzejoļa: „Rāms spožums pār ūdeņiem klāts." Vēl varētu teikt, ka ar Bēgli Zinaīdas Lazdas lirika veido it kā kādas simfonijas minorā skanošu adadžo, kuŗā tikai šad tad uzviļņo drāmatiskāks kāpinājums. Sadraudzēties ar šo dzeju nevar uzreiz, jo ne tematikā, ne formā te nav gandrīz nekā, kas radītu efektu. Velti meklēsit pēc spilgtākiem epitetiem, tikai reta metafora pārsteidz ar izteiksmīgu svaigumu, maz salīdzinājumu. Pantu veidojums un dzejoļu kompozicija tāpat bez pretenzijām, atskaņas ordināras, ne reti atzītas par nevajadzīgām. Vārdu sakot, šīs lirikas izteiksme tuvojas jau vēstījuma lietiškībai. Tās „dzejiskumu" varbūt visvairāk pasvītro Lazdas iemīļotie dažādie atkārtojumu paveidi, rētoriskās uzrunas un jautājumi. Katram ieteicams Bēgli pārlasīt divi, trīs un pat vairākas reizes. Tikai tad lasītājs kļūs līdzīgs uztvērējam, kuŗā uztaustīts vajadzīgais viļņa gaŗums, tikai tad viņš jutīsies kā tas negurušais ceļinieks Lazdas dzejolī, ko ar rāmu spožumu pārklātā upe aicina paglābties niedrās un zālēs, būt kopā ar mūžīgo elpu, ar upi, kas plūzdama dzied.

Kas tad ir tas elements, ar ko beidzot draudzīgi sastapsies vērtību meklētājs Lazdas jaunajā dzejoļu grāmatā? — Tas šoreiz visvairāk meklējams ētiskā plāksnē: ne dzejā kā aistētiskā rotaļā izpaudusies radoša gara atklāsme, bet dzeja kā neiznīcināmā labā gara, dievišķīgās karitātes („No tālām, senām dienām Spīd labais stars...") sludinājums mākslinieciskā formā, izmantojot šo formu bez jebkādas pozes, ņemot tikai visnepieciešamāko.

Protams, ētiskā plāksnē fundētā Bēgles dzeja tikai tādēļ atzīstama arī par mākslinieciski labu dzeju, kas savaldzinās pat ētisku indiferentu lasītāju, ka tā dzimusi tīrā, patiesā pārdzīvojumā un tās izpausmē jūtama dzejnieces izkoptā gaume. Tādā ziņā pēc nepilniem divi gadiem atkal beidzot esam ieguvuši labu, vērtīgu dzejoļu grāmatu, labāko no jaunajām, kas radušās pēc Lazdas pašas Tālā dārza.

Un tomēr Bēgle neaizsniedz Tālā dārza krāšņumu. Tas nav tikai tādēļ, ka jaunā grāmata apmēros šaurāka un saturā ar daudz mazāku motīvu skaitu. Tas nav arī tādēļ, ka jaunajā grāmatā varbūt trūktu spilgtu liriskas dzejas paraugu. Nē, tādu tur netrūkst: lūk, Ceļa smilts, Noguršā, Kāds nešķirās, Pie upes, latviski ballādiskā, it kā rainiskā Māsiņa, arī Varoņa kaps, psalmisko dzejoļu trijotne Ticīgais, Būt, Bezgalīgais, Brīži, — minēsim tikai šos, kaut tie nav vienīgie. Bēgle neaizsniedz Tālo dārzu tādēļ, ka jaunajā grāmatā ir arī zināms skaits pārāk sausu, arī pārāk programmātisku dzejoļu. Tāds viens otrs gan pagadījās arī Tālajā dārzā, taču retāk nekā Bēglē un Tālā dārza plašumā nedūrās tā acīs. Liekas, nemaldīsimies, teikdami, ka kļūmīga šai ziņā bijusi ne visai retā pakļaušanās prasībai pēc tā saucamiem gadījuma dzejoļiem. Šā vai tā, — lai nezkāds rašanās pamats bijis tādiem dzejoļiem kā Mātes vēsts, Latvijas svētkos, Latvijas dienā, Mežā, Kalnos, Gēte laiku mijās, Vircburgas latviešu rakstniekiem, lai nezcik cēli un sirsnīgi tie domāti, sugestīvas varas šiem sacerējumiem nav, tie ir mesli aktuālitātēm. Tāpat šaubas var rasties par mūža ilgumu tādiem dzejoļiem kā Eiropas vergi un DP, kaut gan nedomāju noliegt, ka mums labi zināmais rūgtums varbūt nekur citur nav tik spēcīgi izteicies kā šais Lazdas dzejoļos. Galu galā, — kur gan ir tas dzejnieks, kas reiz nebūtu bijis spiests arī ar plakātiskām vārsmām sist laikmetam sejā, īpaši, ja tas tik nejēdzīgs, kā tagad?

Jānis Rudzītis

J. Cielavas gleznas Parīzes izstādē

Pavasaris Parīzē straujš un drudžains. Dārzi aši sazaļo, dažās dienās krāšņi atplaukst un nozied ziedētāji. Salapojušie koku zari uzrāda svaigus dzinumus, cilvēks kļuvis it kā rosīgāks un darbīgāks.

Palais New-York — Parīzes modernās mākslas mūzejā — no 22. aprīļa līdz 15. maijam ar 2984 darbiem reprezentējās Neatkarīgo mākslinieku savienība (Société des „Artistes Indépendants"). 28. maijā Palais New-York atvēra durvis jaunai skatei. Šoreiz plašajās telpās darbus izstādījušas Franču mākslinieku apvienība, Franču koloniju mākslinieku apvienība un Nacionālās mākslas apvienība.

Latviešu gleznotāja Jāņa Cielavas vārds lasāms Société Nationale des Beaux-Arts katalogā: 3273 — Portrait de ma femme. 3274 — Au matin.

Cielavas gleznām pieder goda vieta sienas vidū. Tās jau pa gabalu ieraugāmas un atšķiras ar savu smalko, mazliet dūmākaino krāsu kolorītu. Mākslinieka sievas portrets dzīvs un izteiksmīgs. Aiz loga redzamais Rīgas Pēterja baznīcas torņa siluets labi iekļaujas gleznas kompozicijā un piešķir tai sevišķu cēlumu. Skatītāji apstājas, ziņkārīgi aplūko. Cielava?

Mākslinieka ota ir meistariska, krāsas viegli pārlejas viena otrā, darbs izjusts un veikts ar gaumi.

Un Jāņa Cielavas māksla kritikas pilno franču skatītāju nepievilš. Viņš ir pilntiesīgs Franču nacionālās vienības loceklis un ar saviem darbiem Palais New-York Parīzē dara godu savai bargi piemeklētajai tautai.

Ilona Leimane.

*

Komponists Jānis Cīrulis šinīs dienās atstājis Falingbostelas transitnometni un devies uz Kanādu, kur darbosies par klavieru skaņotāju. Viņa izbraukšanu pasteidzinājis noteikts darba devēja pieprasījums.

Baleta solistes Vera Keiša un Velta Lemkina un pianists V. Meļķis no britu zonas 15. jūnijā izbrauca turnejā pa amerikāņu zonu. Deju vakari paredzēti Eslingenā, Memingenā, Grāfenvērā u. c. nometnēs.

INGUS NĀRUNA
koncerts Eslingenā

Šķiet, ka tas nebūtu pārspīlēti, ja teiktu, ka šeit, trimdā, mums ir izaugusi, izveidojusies vesela mūziķu ģenerācija, kuŗus ar lepnumu varētu saukt par eiropiešiem tiklab mūzikālā vēriena, kā centienu un gaumes ziņā. Raksturīgi, ka šie mūziķi, gandrīz bez izņēmuma, visi ir instrumentālisti — stidzinieki. Latviešu kvarteta grupa — Noritis, Ruševics, Vinerts, Ozoliņš, kas savu meistarslīpējumu tomēr ir ieguvuši tikai Vācijā; Atis Teichmanis, Ingus Nāruns, Jānis Kalējs, Viktors Ziedonis, Dzidris Treimanis, — jā, vēl pianists Hugo Štrauss, tā tad kopā visai spēciga un plaša saime. Zīmīgi, ka instrumentālisti gandrīz neviens nav taisījuši tās kļūdas, ko vairums dziedātāju, — viņi nav būvējuši savus koncertus uz tās bazes, ko nosaka nometņu publikas caurmēra gaume, bet gan vadījušies no mērauklām, pēc kuŗām novērtē mūziķus Vācijas mūzikāli starptautiskajos centros. Tā ir viņu, šo mūziķu, laime, un tā ir arī mūsu laime, par spīti tam, ka ļoti daudzi no mums to nemaz neapzinās.

Par čellistu Ingu Nārunu, vienu no visjaunākajiem šai instrumentālistu grupā, runāšana patiesībā ir īsa: viņš ir uz vislabākā ceļa pretīm Eiropas vārdam un Eiropas klasei. Jā, varētu pat teikt, ka šī klase Nārunam lielā mērā jau ir rokā, un vienīgi vārds pagaidām vēl mazliet aizkavējies. Savā koncertā, Eslingenā, Nāruns, ar pianisti Dainu Pavasari kā sabiedroto, spēlēja Freskobaldi Tokkatu, Čaikovska variācijas, Hindemita Fantaziju un Honegera sonāti — četrus visai iezīmīgus darbus. Par pēdējiem diviem lai Nārunam vissirsnīgākais paldies! Gribētos teikt, ka tie savā ziņā gluži vienkārši bija pat vajadzīgi! Vajadzīgi kaut vai tādēļ, lai parādītu mūzikālajiem „reakcionāriem", ka Čaikovskis vai Pučini, kuŗu romantiskās tradicijas sēž mūsos visstiprāk ar visu savu ģeniālītāti, ir patiesībā izsmēluši tikai nelielu daļiņu no bezgalīgā cilvēka gara. Tie bija vajadzīgi, lai parādītu, ka cilvēka gars mūzikā jau sen ir izlauzis ceļus uz kādu citu, gluži jaunu pasauli, aiz kuŗas šodien stāv lielā un varena, daudzu miljonu auditorija.

V. Dārziņš

Lietuviešu rakstnieki dodas uz ASV

Lietuviešu rakstnieki trimdā apvienoti Lietuvas rakstnieku savienībā ārzemēs, kuŗas centrs patlaban vēl atrodas Vācijā. Tās ilggadīgais priekšsēdis dzejnieks Stasis Santvars izteicās mūsu līdzstrādniekam, ka šī savienība esot kādreizējās Lietuvas rakstnieku savienības „troņmantniece" un apvienojot 68 proc. literātu, kas darbojušies brīvajā dzimtenē.

No 78 brāļu tautas literātiem, kas atradās pagaidu trimdā Vācijā, jau daudzi izceļojuši un pārējie arī gatavojas izceļošanai. Te palikt nodomājuši tikai nedaudzi visvecākās paaudzes pārstāvji. Vairums izceļotāju (līdz šim 26) devušies uz ASV un no palikušajiem arī vairums pošas uz šo zemi. St. Santvars pārliecināts, ka Sav. valstīs izveidosies lielākā lietuviešu literātu kolonija pasaulē, un turp tad arī, kā paredz statūti, pārcelsies savienības centrs. Patlaban savienībai bez tam vēl izveidojušās atsevišķas nodaļas Anglijā un Kanādā.

ASV vairāki lietuviešu rakstnieki jau strādā par mācības spēkiem turienes augstskolās un kolledžās. Tā Jonas Aistis un Antons Vaičulaitis darbojas par franču valodas lektoriem, līdzigu posteni ieņem arī kritiķis un literātūrteorētiķis J. Ģirnis, bet Vincas Kreve ir baltu un slavu valodu profesors Filadelfijā. L. Dovidenas un P. Tarulis pagaidām eksistē no fiziska darba, bet daudzi tur ieradušies tikai nesen. Daudzajos ASV lietuviešu preses izdevumos darbu pagaidām atradis tikai Bronis Raila.

Nedaudzi lietuviešu literāti devušies arī uz Austrāliju. P. Andriušis tur patlaban strādā pie dzelzceļlinijas būvdarbiem, bet romāna Krusti autors Vincas Ramonas ir kalkulātors kādā mežsaimniecības firmā. J. Žukovskis, obligātos 2 gadus nocinījies ar čūskām un cukurniedru laukiem, tagad kļuvis par redaktoru turienes lietuviešu laikrakstā.

Daži pazīstamu publikāciju autori atraduši mājvietu Kanādā, Anglijā, Argentinā un Brazilijā.

Šogad iznācis samērā maz jaundarbu. Nozīmīgākie ir A. Vaičulaiša stāstu un Neveravjama noveļu krājums. Bez tam parādījušies arī dažī tīri ultramoderni izdevumi, dažu cittautu paraugu atdarinājumi.

St. Santvars domā, ka pales ilgāks laiks, kamēr izdosies ASV noorganizēt lietuviešu grāmatu izdošanu. Būs vajadzīgs pielikt visus spēkus, lai iegūtu modernu tipografiju un nodibinātu saimniecisku ziņā spējīgu apgādu. Bez tam nedrīkst aizmirst, ka sākumā visiem būs jāiesaistās fiziskā darbā, lai nodrošinātu sev eksistenci.

Nobeidzot sarunu, St. Santvars, kas arī pats pošas uz ASV, lūdz sirsnīgi sveicināt visus latviešu rakstniekus, kuŗu vidū viņam ir daudzi personīgi draugi un paziņas. Viņš dzimtenē ilgus gadus bijis valsts teātŗa un operas drāmaturgs Kaunā. Viņam iespiesti 4 dzejoļu krājumi un 4 lugas, no kuŗām viena — Zvejnieki — tulkota arī latviski un izrādīta Jelgavas un Daugavpils teātŗos, arī Tallinā. Viņš pārtulkojis arī kādus 20 operu libretus un pats sacerējis libretu lietuviešu baletam un St. Šinkas operai. Jaunības gados Santvars pārtulkojis arī dažus Raiņa, Aspāzijas, Poruka un Skalbes dzejoļus, bet neilgi pirms dzimtenes atstāšanas rediģējis M. Ziverta Minchauzena precību tulkojumu. Šis lugas izrādei Kaunā jau viss bijis sagatavots, bet pirmizrāde tomēr nav varējusi notikt boļševiku iebrukuma dēļ.

—ak—

KULTŪRAS CHRONIKA

Anšlava Eglīša „Nestundas" ar autora pildāmspalvas zīmējumiem iznākušas Arvīda Sējzemnieka apgādā.

Prof. P. Kundziņš ievēlēts par Latviešu akadēmiskās organizācijas Zviedrijā priekšsēdi, par vietnieku prof. A. Teikmanis un sekretāru doc. K. Ziverts. Pasākts organizēt arī vairāku citu zinātņu disciplīnu sekcijas. Interesenti — Latvijas augstskolas mācības spēki aicināti pieteikties Lettiska Akademiska Organisation, postbox 16269, Stockholm.

Latvju Vārds Zviedrijā ar 10. jūniju sācis iznākt reizi nedēļā uz 8 lappusēm. Laikraksts solās turpināt savas gaitas līdzšinējā garā, nesaistoties ne ar vienu politisku grupējumu.

Latviešiem labvēlīgs novērtējums

Baletdejotāju Ainas Ezergailes (tagad saucas Miss Riga) un Arvīda Fibiga baleta vakars Melburnā izvērtās par iespaidīgu latviešu mākslas propagandas sarīkojumu. Izrādē noskatījās daudzi austrālieši un Melburnas latvieši. Par mākslinieku pāra dejām bija lasāmas atzinīgas atsauksmes arī austrāliešu presē. Apzīmējot Ezergaili un Fibigu par talantīgiem dejotājiem, Melburnas laikraksts The Age raksta: „Doma, ka visi ieceļotāji ir nelievējama masa, kas paredzēta vienīgi strādnieku skaita pavairošanai, krasi mainījusies pēc latviešu mākslinieku augstvērtīgajiem priekšnesumiem." Tālāk laikraksts apzīmē Ezergaili par dejotāju ar augstas kvalitātes spējām un plašām zināšanām choreografijā. Sarīkojumā piedalījās arī igauņu tautisko deju ansamblis.

Melburnas latviešu noorganizētais drāmatiskais ansamblis pašreiz iestudē R. Blaumaņa komēdiju Trīnes grēki. Galvenās loma tēlos Dr. A. Starka, žurnālists Z. Bārda, dziedātāja A. Sapale, šachists K. Ozols, A. Vērpele. Režiju vada Eslingenas latviešu teātŗa bij. aktieris V. Leists. — Latviete E. Burkēvica, kas nodarbināta kādā Melburnas slimnīcā, dziedājusi vairākos slimniekiem rīkotos koncertos.

—ms.

Oberamergavā rīkojas Mateusa ciešanu spēlēm

J. S. Bacha Mateusa ciešanu spēles notiks 17. jūlijā un 4. septembrī Oberamergavā, un jau rosīgi rit priekšdarbi. Šis populārais uzvedums vairs neietilpst parasto vasaras sarīkojuma ietvaros, bet ievada ciešanas spēļu gadu, par kādu izraudzīts 1950. gads.

Mateusa ciešanu spēlēs piedalīsies ap 500 solistu, koristu un orķestŗa mūziķu prof. Eiženа Papsta vadībā. Solistu vidū ir ievērojami mākslinieki no Vīnes, Berlīnes, Minchenes un Štutgartes operām, bet orķestŗa partija uzticēta Minchenes filharmoniķiem. Sarīkojuma vajadzībām ceļ plašu, 12 metru dziļu podiju, ko segs skatītāju telpas jumts, tiks norādīta arī vecā aizsargsiena tā, lai programmas izpildītāju aizmugurē būtu redzami kalni. Sākusies jau arī intensīva biļešu pārdošana un paredzēti īpaši vilcieni, kas par pazeminātu maksu skatītājiem dos iespēju nokļūt svētku vietā no Minchenes, Nirnbergas, Augsburgas u.c. vietām.

Vācu laikraksts slavina Paulu Brīvkalni

„Paula Brīvkalne — Oldenburgas operas latviešu soprāns, pašlaik šķiet visinteresantākā Salome uz vācu skatuvēm," raksta „Nordsee Zeitung". — „Kad viņa dzied Minchenes valsts operā, viņu katrreiz sagaida triumfāli panākumi. Arī pēdējā viesizrādē, viņa šķietami naīvā aizrautībā un instinktīvi veidotā dziedājuma un tēlojuma viengabalainībā atraisīja neparastu skaistumu, kas gribot vai negribot aizrauj publiku līdz. Pēc speciālas komponista izteiktas vēlēšanās Paula Brīvkalne dziedās Salomi arī Richarda Štrausa svētku nedēļā Bavārijas valsts operā, kas tādējādi atzīmēs meistara 85. dzimšanas dienu."

JAUNI IESTUDĒJUMI

Mērbekas latviešu teātŗa nākamais iestudējums ir Mārtiņa Zīverta jaunā komēdija Zaļā krūze. Šajā lugā darbojošās, M. Zīverta drāmatiskiem sacerējumiem tik raksturīgās trīs personas — mērbekiešu uzvedumā tēlos: Maiga Damroze, Helga Gobzine un Rūdolfs Mucenieks. Režija — Jāņa Zariņa un dekoratīvais ietērps Evalda Dajevska veidots. Pirmizrāde Blombergā paredzama jau jūlija pirmajās dienās, bet tūlīt pēc tam, ar šo latviešu skatuves jaundarbu, teātris centīsies iepazīstināt savus skatītājus visās angļu zonas latviešu nometnēs.

Paralēli tam pārējā teātŗa aktieŗu saime Blombergā gatavos savu nākamo plašāko iestudējumu — Goldoni Viesnīcnieci, ar Mildu Zīlavu tituļa lomā.

---

tikušies. Tagad grūti pateikt, kas viņus saveda kopā — kaŗš vai vecais Vaktiņš. Kaŗš ir briesmīgs un ilgs notikums, bet Vaktiņš ir vienkāršs lauku suns, plušķis, kas labprāt medī un iet ganos.

Kad Ogres un Nīkrāces saimnieki kaŗa bēgļu gaitās nokļuva Ulmā, tur bija arī Vaktiņš, Ogres saimnieka suns, kam Nīkrāces saimnieks pēkšņi iepatikās labāk, un viņš palika pie tā. Abi saimnieki iepazinās, nobrīnījās par suņa divaino uzvešanos, bet tomēr kļuva labi draugi un ir tādi vēl šobaltdien. Vaktiņš viens pats zina, kādēļ tas tā notika. Tagad viņš dzīvo Ausmas nometnē Bavārijā, slimo ar Ogres mežos dabūtu reimatismu, ir tikpat kā bez zobiem un ar gluži nosirmojušām purna spalvām — 14 gadu suņa mūžā nozīmē to pašu, ko 7 reizes gaŗāks cilvēka mūžs! Viņš stingri šķiro draugus no ienaidniekiem un nikni rej, ja kāds, zobodamies par viņa nelāgo kaiti, uzsauc: išiass! Bet viņš laipni kuļ asti, ja gaŗāmgājēji sastājas ap viņu un saka: tas suns ir no Latvijas. To viņi saka tā, it kā Vaktiņš būtu gabaliņš latviešu zemes, lauku mājas, pagalma vai meža. Jo pie tā, ka paši esam visi no Latvijas, sen jau pierasts. To atskārst vienīgi tie, kas nokļuvuši kanādiešu un austrāliešu vidū.

Bet atpakaļ pie lietas: ir dažas pazīmes, kas izskaidro Vaktiņa pēkšņo piekeršanos savam tagadējam saimniekam.

Gaisa uzbrukumu laikā, kad cilvēki no Ulmas mukuši mežā, Vaktiņš viens pats aizbērts sagrauta nama drupās. Nīkrāces saimnieks viņu atradis un izvilcis pa pagraba lagu, apsvilušu un no dūmiem asarainām acīm. Kopš tās reizes Vaktiņš glaudies pie cilvēku kājām, tikko izdzirdis sirēnas, zenītartileriju vai motoru rūkoņu gaisā. Citu reizi, vēl labi pirms valūtas reformas, kāds spekulants piedāvājis par Vaktiņu bargu naudu: vācu aptiekām gauži labi derot suņu tauki. Un Vaktiņš bija labi barots. Varbūt viņš saprata, kad Nīkrāces saimnieks sacīja: „Man tas suns dārgāks par markām."

Tas bija toreiz. Bet nu arī Nīkrāces saimnieks gaida atļaujas vīzu uz ASV.

„Un kas notiks ar Vaktiņu?"

„Būs jāiedod kādas zāles," brīdi nopietni klusējis, sacīja saimnieks, „un jāaprok. Nevar taču viņu pamest savam liktenim."

Tā Vaktiņš ar Ogres zibošo ūdeņu atspīdumu acīs un mežā gūto reimatismu kājās paliks švābu zemē.

Bet viņš jau nebūs vienīgais.

Severīns Dūms.

1949. gada Miss Amerika. — 18 g. v. Beatrise Šopa. Pretēji daudzām savām priekštecēm viņa negribot kļūt par Holivudas zvaigzni, bet gan — studēt mākslas vēsturi un precēties.

Lielbritanija kal zelta naudu

Daily Mail ziņo, ka Lielbritānijas karaliskā zelta kaltuve sākusi darināt 100.000 zelta sovrēnu gabalus, kuŗus tomēr apgrozībā nelaidīšot. Zelta naudu valdība nolēmusi kalt tikai tādēļ, lai nedaudzie speciālisti spētu saglabāt savas amata zināšanas un veiklību. Kopš 1917. g. Lielbritānijā zelta nauda vairs nav kalta. Starp citu domāts apmācīt dažus jaunus naudas kalējus, jo Lielbritānijas tradicijas prasa, lai valstī vienmēr būtu zināms skaits naudas kalēju meistaru, kas prot gatavot vērtīgāko Anglijas monetu — zelta sovrēnu, kuŗas vērtības pēc pašreizējām zelta cenām 8 márc. 12 šil. un 3 pensu. Uncē ir 2 márc. un 6 pensi.

AR KOKA VESERĪTI NOVĒRŠ SĀPES AMPUTĒTOS LOCEKĻOS

Oksfordas universitātes klīnikas neurologs Resels Ričijs publicējis aprakstu par jaunu paņēmienu nervu sāpju novēršanai amputēto locekļu stumbenos. Metode ar labiem panākumiem lietota vairāk tūkstoš gadījumos un tā ir tik vienkārša, ka katrs amputētais to var piemērot pats. Saskaņā ar ārsta priekšrakstiem, amputētā locekļa jūtīgais stumbens vismaz pusstundu viegli jādauza ar koka veserīti. Sākumā sāpes ļoti lielas, bet drīz nervu gali aprod un sāpes pilnīgi pāriet.

Vai arī angļu valodu izgudrojusi krievi?

„Daily Mail" korespondents no Maskavas ziņo, ka pēdējā laikā krievi sākuši pievērst uzmanību ārzemju valodu mācīšanai, sevišķi angļu. Padomju kaŗavīri, jūrnieki, fabriku strādnieki vismaz 10 no 1000 studējot angļu valodu. Bet padomju skolās to mācoties daudzi miljoni skolnieku. Kāds „Daily Mail" abonents Amsterdamā, izlasījis šo ziņojumu, vēstulē avīzes redaktoram „Daily Mail" slejās raksta tā: „Ser, tā tad krievi arvienu vairāk mācās angliski. Pavisam jauki! Bet vai drīz tie nedabūs zināt, ka šo valodu izgudrojuši krievi un Šekspirs ir bijis krievs?"

Diplomātija

„Tev nu būs tirgotājam jāpasaka, ka mēs varēsim samaksāt tikai rīt," teica vīrs. „Nē," atbildēja viņa otra puse, „man briesmīgi grūti to izdarīt. Es to vienkārši nespēju!" — „Bet tad taču mums šodien nebūs ko ēst," vīra piere apmācās īgnumā. „To jau var atrisināt pavisam vienkārši — ej tu pats pie tirgotāja un iepērcies uz parāda!"

Vīrs piecēlās un gāja. Bija tā, it kā vajadzētu iet pie zobārsta. Stāvot veikala priekšā likās, ka nekāda vara pasaulē nedabūs viņu iekšā, un kad viņš tomēr bija iegājis un nostājies rindā, viņš kuŗu katru sekundi gribēja atkal izlavīties ārā. Elles mokas! Un tad pienāca arī brīdis, kad viss bija nopirkts un sasaiņots, un veikalnieks teica: „Tā — tas nu būtu 2 markas un 60 feniņi."

Paniskās bailēs vīrs izlikās, it kā būtu aizmirsis naudas maku mājās. Viņš meklējās pa visām kabatām, sataisīja apjukušu seju, bet liktenīgā kārtā drīz viņam maks tomēr atradās rokā, un nebija iespējams to vairs nekur noslēpt. Visiem ļaudīm skatoties, vīrs drebošiem pirkstiem to atvēra, un viņam prātā joņoja vesela virkne domu — kā gan varētu tagad vēl izkļūt no ķezas. Varbūt tas ir nepareizais maks... Varbūt tur aizmirsies ielikt naudu... Varbūt... Bet te pēkšņi viņš atplauka smaidā: makā atradās veselas 3 markas!

Mājās sieva teica: „Es ieliku tur mūsu pēdējās 3 markas, jo gribēju vienīgi tev parādīt, cik grūti iepirkties uz parāda."

VALSIS KĻŪST NACIONĀLĀ HIMNA

Prezidenta Trūmena mīļākais valsis, t. s. „Misuri valsis", tagad izsludināts par Misuri štata nacionālo himnu. Štata parlamentā, apspriežot himnas jautājumu, notika ilgas debates un vairākkārtīga nobalsošana, jo daudzi deputāti apzīmēja valsi par „otrklasīgu mūzikas gabalu."

Saruna ar Betiju

Devīgajam Džimam sekoja Bills un Maiks, bet Fērns jau bija kļuvis taupīgs

Sadzīves aina pēckaŗa Vācijā

Es viņu ieraudzīju Veilheimas stacijā, iekāpis vilcienā. Viņa sēdēja vagonā pie loga un gaŗlaikoti raudzījās apkārt, klēpī turēdama brūnu un līku kā ragu rokassomu. Viņai bija gaiši dzeltens mētelis, sarkanbrūni mati un blūze zeltaini sārtiem krustiem. Uz vienu no brūnajām zamšādas kurpēm kāds bija uzkāpis ar putekļainu kāju, un viņa, laiku pa laikam paskatījusies apkārt, pameta acis arī uz gaišpelēko traipu purngalā.

Es brīdi vilcinājos.

„Lūdzu, vietas šeit diezgan," viņa teica, laipni pasmaidījusi.

Es apsēdos viņai pretī. Man likās, ka viņa tīšām bija mani aicinājusi palikt, lai būtu sarunu biedrs. Es tādēļ atļāvos aizrādīt, ka neesmu vācietis.

„Kas tad jūs esat?"

„Latvietis," es teicu un vēroju viņas seju.

„Tur augšā," viņa rādīja ar pirkstu uz vagona griestiem, laikam domādama ziemeļus.

Es pamāju ar galvu.

„Es mācījos ģimnazijā par Latviju. Jūs ražojāt daudz sviesta."

Es pamāju atkal.

„Tad jūs esat DP?"

„Jā," piekritu, un kamēr gatavojos vaicāt, kā viņa visu tik labi zina, saņēmu jau nākamo jautājumu:

„Nav viegli, nē? Nav naudas, nekā nevar iesākt."

„Tā nu tīri nav," iebildu, aizrādīdams, ka esmu žurnālists un strādāju lielākajā latviešu laikrakstā Vācijā.

Bija jau novakare un saule laidās aiz Loizachas pļavu krūmu puduŗiem. Vilciens traucās Ammerzē virzienā. Mēs bijām tikai divi smēķētāju nodalījumā, kuŗam katrā pusē četri soli.

„Tad jūs braukājat daudz apkārt?"

„Jā."

„Vai vienam nav garlaicīgi?"

Es paraustīju plecus.

„Mans vārds ir Betija," viņa teica, „man ļoti patīk ceļot."

„Tas prasa daudz naudas."

„Man ir," Betija uzsvēra. Jautāju tūlīt pretī, kur viņa to nopelna.

„No maniem amerikāņu draugiem," viņa teica tik vienkārši, it kā mēs runātu par labu veikalu. Un tad laiciņu mēs neteicām nekā.

„Karsts," viņa ieminējās pēc brīža un novilka mēteli. Es nekustināju ne pirksta.

„Jūs esat smalks džentlmenis," viņa iedzēla, apsēzdamās un atpogādama blūzes augšējo pogu. Tad viņa pieliecās uz priekšu un iesmējās. Es manīju degvīna smaržu viņas dvašā.

„Laikam Veilheimā labi gāja?" prasīju tieši, apzinādamies, ka no Betijas man nav ko kautrēties. Es sapratu, ka esmu saticis vienu no vācietēm, kuŗas amerikāņi sauc par Veronikām un kas armijas vienību pārcelšanu parasti zina ātrāk nekā paši kaŗavīri.

„Es nebiju Veilheimā. Biju Garmišā. Veselu nedēļu. Atpūtos, dejoju, nu, un šodien, atvadoties iznāca mazliet iedzert. Bet maz, tikai puse pudeles uz galvas."

„Ir visādas pudeles," es atbildēju.

Viņa atkal iesmējās, bet tad uzsita pa solu sev blakus un teica:

„Nāciet, es jums pastāstīšu visu no viena gala līdz otram. Un jūs mani par to paņemsit līdz gaŗākā braucienā."

Betija pievirzījās man tuvāk, un es atkal samanīju degvīna smaržu.

„Betij, no kurienes jūs esat?" es iesāku.

„No Vīsbādenes," viņa atmeta, „mans tēvs ir zobārsts. Docents. Viņam ir auto, gan jau stipri vecs, un skaists dzīvoklis. Mana māsa apprecēja SS kapteini. Viņš laikam ir Krievijā gūstā. Māte mira, kad biju vēl maza."

Aiz loga krēsloja. Mēs braucām caur mežu, un koku ēnas ielaida vēl mazāk gaismas kupejā.

„Jā, un tad," viņa sastomījās, „es iepazinos ar Džimu. Viņš bija no Teksasas. Viņa tēvam mazā pilsētiņā piederēja krogs. Mēs sapratāmies labi." Betija gribēja žagoties, bet savaldījās. „Viņš solīja mani precēt. Tēvs negribēja par to ne dzirdēt. Un tad vienu dienu es zināju, ka man būs bērns."

Aiz loga zibēja lielas egles, gaŗiem, līdz zemei nolikušiem zariem.

„Bet man nedrīkstēja būt bērns,— jo Džims vairs negribēja mani precēt. Es samaksāju kādam Frankfurtes ārstam 3000 reichsmarku, un viss bija kārtībā. Bet es iekritu parādos, un tad tas sākās. Es atceros— nākamais bija Bills, tad Maiks, ak, un vēl daudzi citi. Mājās neesmu bijusi trīs gadus. Tēvs mani negrib redzēt, un man nav tur ko meklēt."

Brīdi viņa klusēja, tad atsāka no jauna, nožagodamās un it kā stāstīdama pati sev.

„Neesmu skaitījusi, kur visur biju. Visās lielajās pilsētās un apmācību vietās. Nesen divus mēnešus biju Cellē, aiz Hanoveras, zināt? Tur gāja labi. Maksāju par istabu 120 marku mēnesī, bet pelnīju trīsreiz vairāk. Tad vēl piedevām kurpes, zeķes un visādus sīkumus. Lidotāji bija devīgi, bez tam viņi veda dažādas labas mantiņas no Berlines. Leitnants Fērns man uzdāvināja kažoku un sudrablietas. Viņam tas maksāja maz — smieklu naudu Berlinē. Bet kas man par to! Viņš bija skaists puika."

„Bet ko tad policija saka par tādu melntirdzniecības īres maksu?"

„Policijai nav nekādas darīšanas. Bez tam es parasti uzmeklēju sievas, kuŗām vīri Krievijā vai nu krituši, vai pazuduši. Tām ir visspaidīgāk ar naudu. Viņas neesmu ne pušplēsta vārda, bet lūdz Dievu, ka tikai kāda apmestos „pa tumšo" viņas guļamistabā. Pati viņa pa to laiku ar bērniem parasti pārguļ virtuvē. Padomājiet, tā taču ir nauda — 120 markas. Cellē es dzīvoju pie vecākas kundzes, un viņa par to mani pilnīgi apkopa: mazgāja veļu, gatavoja ēst, kad es biju mājās, un reizēm naktī uzvārīja kafiju. Bez tam vienmēr jau kaut kas palika pāri—vai nu šokolāde vai konservi. Tāpat viņa nevarēja manām vajadzībām izlietot tik daudz kondensētā piena, cik es devu."

„Kāpēc tad nepalikāt Cellē?"

„Fērns, tas leitnants, mani vairs negribēja. Iznākot par dārgu. Viņš laikam domāja, ka es kā muļķe skriešu viņam pakaļ. Vispār," viņa paskatījās apkārt, „amerikāņi tagad ir nabagi, galīgi nabagi. Viņiem žēl izdot centu vai marku. Cik viņi reichsmarkas laikā mācēja visu labi iegrozīt, tik atkal tagad nē. Vai viņiem Cellē naudas trūka? Viņi taču spekulēja ar Berlīni. Viss tikai iegansts, lai tiktu vaļā."

Man tomēr likās, ka viņa daudz ko nepateica. Varbūt pašu svarīgāko.

„Tad es aizbraucu uz Zonthofenu. Tur neklājās sliktāk, istaba bija pat vēl daudzkārt labāka nekā Cellē. Visapkārt bija kalni, jo es dzīvoju mājiņā, kuŗā agrāk mituši tūristi. Bez manis bija vēl viena meitene, Luize, viņa dzīvoja otrā istabā. Saimniece ar diviem maziem puikām atkal dzīvoja pa virtuvi. Man laimējās dzīvot guļamistabā. Nopelnīju gan mazāk nekā Cellē. Mans draugs bija Artūrs, Luizei Viljems. Viljems vienmēr kaut kur dabūja dzeŗamos. Vienu nakti viņi abi bija nolēmuši ar mums apmainīties. Kad Viljems ienāca manā istabā, es aizbēgu. No tā laika vairs neesmu bijusi Zonthofenā. Es neesmu tāda meitene."

„Un ko jūs tagad darāt, Betij?"

„Es dzīvoju Nirnbergā. Fredis ir kapteinis un pērk man visu, ko vien iedomājos. Vienīgi briljanta gredzenu ne. Laikam par dārgu. Skopi ir tie amerikāņi, par velti viņi visu grib. Tik daudz tomēr esmu sakrājusi," un viņa meklējas pa rokassomu. „Trīs simti divdesmit marku," viņa sacīja un, izņēmusi plānu grāmatiņu, rādīja man pasta zīmogu un ierēdņa parakstu. „Lai vienu dienu nav jādzīvo bez maizes, ja kaut kā gadās."

„Cik ilgā laikā jūs to sakrājāt?"

„Vienā gadā, kopš valūtas reformas."

„Bet jūs taču gājāt ģimnazijā, varat kaut kur strādāt."

„Ģimnazijā labi iemācījos franču, tagad angļu valodu. Daudz lasu. Bet strādāt..." un viņa pamet ar roku, „jūs taču neturēsit mani par muļķi."

Līdz pat Augsburgai mums nebija vairs ko runāt. Reizē izkāpām no vilciena un gājām cauri barjērai.

„Vai jūs uz Nirnbergu nebrauksit?" jautāju brīnīdamies.

„Man ir divas stundas laika, es jūs pavadīšu."

Zilganu gaismu meta lielās spuldzes stacijas priekšā. Es sniedzu atvadām roku un vēlēju visu labu, prasīdams, cik man jāmaksā par viņas stāstu.

Betija skatījās. Tik lielas es viņas acis vēl nebiju redzējis.

„Jūs rakstīsit laikrakstā?"

„Jā."

„Tikai tādēļ jūs gribējat to dzirdēt?"

„Jā."

„Un jums par ceļa pavadoni es nekad nebūšu vajadzīga?"

„Nē."

Tad manu vaigu ķēra viņas delna, un reizē nosvila no auss līdz zodam. Mirkli vēlāk pret stacijas sienu redzēju viņas dzeltenā mēteļa segto muguru.

Elmārs Alde

„BĪSTAMA" KRAVA

Ņujorka (NZ). — Kādas amerikāņu satiksmes lidmašīnas pilots plkv. Kaizs 13. jūnijā atviegloti uzelpoja, nolaizdamies Ņujorkas lidostā. Viņš bija vedis no Minchenes 53 DP, kuŗu starpā bija 17 topošas mātes. Pa ceļam plkv. Kaizam tikko bija izdevies nolaisties Prestvikas aerodromā Skotijā, jo nedaudzas minūtes pēc nolaišanās pasaulē nāca divi jauni spirgti DP.

DZĪVNIEKU INTELLIĢENCE

Ņujorkas zooloģiskajā dārzā Dr. Bernarda Rīsa vadībā jau kopš divi gadiem notiek dzīvnieku intelliģences pārbaudes. Sav. valstīs darbojas pavisam ap 200 dzīvnieku psichologu, kas cenšas izpētīt un noskaidrot dzīvnieku domāšanas spējas. Šo pētījumu rezultāti liek cilvēkam ar lielāku cieņu raudzīties uz četrkājainajiem zemes apdzīvotājiem.

Šķiet, ka visintelliģentākais dzīvnieks ir allaž jautrais un visādu niķu un stiķu pilnais šimpanze.

Suņa pilnīgā, aklā padevība un paklausība savam kungam nav sastopama nevienа cita dzīvnieka attieksmē ar cilvēku. Labi mācīts šīs sugas pārstāvis, saņēmis pavēli, dara visu, ko tam liek. Viņš lien pa zemi, izdara augstus lēcienus, izlēc cauri aplim utt. Bet šādiem trikiem nav vajadzīgs domāšanas process. Ja suni nostāda kādа jauna, neparasta uzdevuma priekšā, viņš izturas kā satraukts nerrs. Stundām ilgi viņš ķepurojas un nopūlas kādā izdarībā, ja vien to laiku pa laikam uzmudina ar draudzīgu, labsirdīgu pliķīti.

Lai izdarītu dzīvnieku intelliģences pārbaudi, nepieciešami atrast pareizo līdzekli, kas dzīvnieku uzmudina zināmai darbībai. Tas nemaz nav tik viegli. Visbiežāk šim nolūkam izlieto gardus kumosus. Konstatēts, ka šimpanzes labprāt strādā arī aiz tīra prieka, garīgas rosmes mudināti, bieži vien arī, lai izjokotu pārbauditāju. Piemērs. Kāds dzīvnieku psichologs ienesa pārbaudījuma telpā dažādas mechaniskas rotaļlietas un atstāja tās pārbaudāmā šimpanzes rīcībā. Pats, izgājis laukā, gribēja pa atslēgas caurumu novērot, kā izturēsies pērtiķis. Tavu pārsteigumu! Viņam raudzījās pretī spoža, ziņkārīga dzīvnieka acs, kas savukārt gribēja viņu pašu novērot pa atslēgas caurumu. Kāds cits pētnieks gribēja izdarīt mēģinājumu ar banāniem. Tos pakāra pusotru metru augstāk, nekā šimpanze varēja aizsniegt. Tuvumā, it kā nejauši, bija novietotas dažas koka kastes. Vai šimpanzem ienāks prātā salikt kastes vienu otrai virsū un pakāpties, lai sasniegtu kārotos augļus? Pērtiķis uzmeta vienu vienīgu skatu banāniem, tad sagrāba pētnieku pie biksēm un parāva viņu pie sienas, tieši zem gardajiem augļiem, tad zibeņa ātrumā uzlēca uz pārsteigtā vīra pleciem un norāva banānu kušķi no sienas.

Kādā citā dzīvnieku prāta spēju pārbaudē novietoja barību aiz drāšu pinuma. Piekļūt barībai varēja vienīgi, atveŗot durvtiņas. Lai to panāktu, zināmā kārtībā jauzmin ripām, kas atradās durvju priekšā.

Suns šādā mēģinājumā kļūst par pavisam nožēlojamu radījumu. Ar ķepām taustīdamies, viņš bez mērķa skraida šurp un turp. Ja viņam tomēr izdodas durvtiņas atvērt, tad tas ir nejaušs gadījums. Kad vairāki suņi bija iemācījušies atvērt kādu tvertni ar kauliem, nospiežot rokturi, eksperimentētājs pēkšņi pagrieza tvertni par 45 gradiem. Apjukušie suņi mīņājās tai pašā vietā, kur bija atradies rokturis.

Dzīvnieku psichologi vēl nav skaidrībā par to, vai intelliģences ziņā pārāks ir suns vai kaķis. Zināmos mēģinājumos suns gan izrādās pārāks, bet šķiet, ka šim pārākumam pa daļai ir pamatā fanātiskā tieksme izpatikt savam kungam.

Par zirgu prof. Franks Bičs (Yale-University) izsakās: „Intelliģences pārbaudēs, ko cūkas iztur itin viegli, zirgs tēlo pavisam nožēlojamu lopu." Arī salīdzinājumā ar govi zirgs iegūst zemāku atzīmi.

Kādā mēģinājumā, kur piedalījās zirgs, kabatas žurka, kaķis, suns un pērtiķis, zirgs sagādāja pavisam bēdīgu skatu. Telpā, kur bija nolikta barība, varēja iekļūt pa četrām durvīm, kas atradās viena otrai blakus, un no kuŗām trīs bija aizslēgtas. Dzīvnieku uzdevums bija atrast neaizslēgtās durvis, pie kam mēģinājuma laikā atslēgta tika zināmā kārtībā arvien cita ieeja. Pērtiķis drīz vien uzgāja paredzēto kārtību un katrreiz atrada neaizslēgtās durvis. Kaķis un suns gan nekā nesaprata, bet vismaz skraidīja no vienām durvīm uz otrām līdz atrada īstās. Tikai zirgs ikreizes tuvojās vienām un tām pašām durvīm, neizrādot ne mazāko prāta darbību. Zirgs un kabatas žurka uzrādīja vismazākās sekmes.

Dr. Rīss apgalvo, ka meža zvēri tamlīdzīgos eksperimentos izrāda asāku prātu nekā pieradināti mājas kustoņi. Tas laikam tāpēc, ka mājas kustoņi gandrīz nekad nav spiesti paši sev sameklēt barību.

Aizvien lielāku cienību dzīvnieku psichologu acīs gūst zilonis. Kādā mēģinājumā biezādainie milzeņi drīz vien aptvēra, ka tiem jāpavelk aukla, lai tiktu pie barības. Indijā tie bieži iesaistīti darbos, kas prasa diezgan ievērojamu smadzeņu darbību. Pilnīgi pastāvīgi tie sakrauj smagus baļķus skaistās grēdās, ievērojot pareizo slīpumu, lai baļķi nenoveltos zemē. Arī veļot baļķus pa slīpumu upē, interesanti novērot, ka četrkājainie „strādnieki" baļķi ar snuķi rūpīgi noliek vajadzīgā stāvoklī, ar priekškāju paspeŗ un tad kritiskiem skatiem novēro, kā baļķis ieveļas ūdenī.

Lielākie domātāji dzīvnieku pasaulē nenoliedzami ir gorilla, šimpanze un orangutangs. Ļoti sarežģītos mēģinājumos tie izrāda tik rosīgu gara darbību, ka viens otrs garīgi mazāk attīstīts cilvēks netiek tiem līdz. Dr. Robert Jerks (Yale-University), kas visu mūžu veltījis lielo pērtiķu pētīšanai, konstatējis, ka gorillas garīgās attīstības ziņā visvairāk līdzinās cilvēkam. Viņš bija pie sevis pieradinājis kādu šīs sugas pērtiķi. Tas apdzīvoja savu īpašu istabu, lietoja gultu un prata arī pareizi rīkoties vannas istabā. Kad viņš vakaros iegūlās gultā, viņš nodzēsa elektrību un rūpīgi apsedzās ar segu. **(RD)**

ČETRAS SKAISTUMA KARALIENES
devušās ceļojumā no Ņujorkas uz Vāciju mazliet neparastā nolūkā — palīdzēt uzlabot vācu piensaimniecību.

Kliftona Džemsa labākā loma

Kā angļi piemuļķoja vāciešus invazijas priekšvakarā

1944. g. agrā pavasara naktī, kad debess tumša un apmākusies klājās pār Londonu un mākoņu augstumos dārdēja lidmašīnu motori, aktieris Kliftons Džemss atstāja Komēdiju teātri, kur tikko bija piedalījies kādā sarīkojumā britu karavīriem. Iznācis uz ielas, viņš uzsita mēteļa apkakli, paskatījās apkārt un nodzīgi gribēja griezties ap nama stūri, kad tā plecu aizskāra kāda roka un laipna balss lūdza apstāties.

„Esmu fotografs," svešinieks sacīja, pateicis labvakaru, „un esmu atklājis, ka jūs esat ārkārtīgi līdzīgs virspavēlniekam Montgomerijam. Es ļoti labprāt izdarītu pāris uzņēmumus."

Džemsam nebija iebildumu. Fotografs savukārt vēlējās nopelnīt, un dažas dienas vēlāk aktiera attēli parādījās laikrakstos. Džemss nekad agrāk nebija domājis par savu līdzību ar Montgomeriju un necentās to darīt arī tagad. Liels bija aktiera pārsteigums, kad pēc dažām dienām viņš saņēma uzaicinājumu ierasties kara ministrijā pārrunāt darba iespējas.

Pārāk spoži Kliftonam Džemsam līdz tam nebija gājis. Darba gan nekad netrūka, un maizes arī ne, bet īsti labi dzīvot viņš tomēr nevarēja. Kara apstākļu ierobežojumi savukārt dzīvi padarīja vēl drūmāku. Nevilcinādamies viņš tādēļ pieņēma priekšlikumu tēlot armijas filmās sev piemērotas lomas.

Džemss nojauda, ka par jauno darbu var pateikties tikai savai līdzībai ar Montiju. Ne mirkli viņš nešaubījās, ka būs jātēlo virspavēlnieks visā tā godībā. Šādu iespēju laikam bija pārrunājusi arī virspavēlniecība, jo pēc nedēļas vienu pārsteigumu pēc otra pieredzējušais aktieris saņēma jaunu ziņu: ierasties kādā Leikesteras viesnīcā un pieteikties pie pulkveža Lestera.

Džemss, piedalījies pirmajā un arī otrajā pasaules karā un radis paklausīt, izpildīja visu kā pavēlēts. Līdz šai dienai viņš nav atklājis, ko ar pulkvedi runājis, un arī britu virspavēlniecība par to nav minējusi ne vārda. Zināms tikai, ka sarunas beigās Lesters jautājis, vai Džemss būtu ar mieru pakalpot tēvzemei, tanī pašā laikā klusējot un neizpaužot ne vārda par savu darbību. Īsts anglis nekad neteiktu nē, un Džemss bija angļu patriots. Tad viņam pasniedza veidlapu, un viņš ar parakstu apliecināja, ka apņemas kļūt par Montgomerija dubultnieku.

No šī brīža Kliftons Džemss vairs nebija pats savs kungs — viņam bija jāaizmirst, kas ir privāts cilvēks un brīvi vakari, jāpārtrauc sakari ar paziņām un jāiemācās klusēt. Ik iespējamu brīdi viņš uzturējās Montgomerija tuvumā, lai izpētītu un nokopētu viņa balsi, gaitu un paražas. Viņš rūpīgi izsekoja, kā feldmaršals mēdz izjautāt karavīrus, pateikt katram pa draudzīgam vārdam un visam uzmanīgi sekot. Lai Džemsa rīcību nepamanītu un tā nedurtos acīs Montgomerija štāba locekļiem un citiem virsniekiem, aktieri pārvērta it kā par slepenā dienesta seržantu.

Pulkvedis Lesters ar diviem tuvākajiem palīgiem beidzot bija pārliecināti, ka Džemss Montgomerija īpatnības nokopējis apskaužami labi. Bet tas nebūtu nekāds virspavēlnieks, ja nevarētu panest garākus lidojumus. Mēģinājums beidzās labi — Kliftonam Džemsam lidojums nesagādāja ne mazākās raizes.

Devītā maijā Montgomerijs devās uz Skotiju pavadīt vienu dienu kalnos, atpūsties un nedomāt par karu. Džemss viņam sekoja pa pēdām, lūgdams pulkvedim Lesteram iespēju tikties ar virspavēlnieku, lai tiešā sarunā īsti ieklausītos Montgomerija balsī un iekaltu to atmiņā. Tad aktieris pirmo reizi lēnā un rūpīgā pārbaudē konstatēja savu ārkārtīgo līdzību ar Rommela uzvarētāju. Viņam vajadzēja vēl tikai savas ūsiņas pataisīt nedaudz platākas un jau sirmajos matos iekļaut vēl vienu otru baltu pavedienu.

Montgomerijs atgriezās Londonā vakarā. Džemss atbrauca dažas dienas vēlāk. Kara ministrijā viņš saņēma norādījumu, ka tā līdzinieks neēd olas un cūkgaļu, bet tīties bieži dzer ūdeni, un vēl veselu rindu sīku aprakstu par Montgomerija ierašām, kuras zināja tikai tā tuvākie līdzstrādnieki. Pēc tam Džemsam paziņoja, ka viņam vēl ir gandrīz mēnesis laika nogludināt savu Montgomerija stāju, un mācīties pieņemt parādes un apspriesties ar komandieriem.

Pienāca maija beigas. Anglijas ūdeņos pulcējās kuģi un neredzēti lielas laivas, pienāca karavīru transporti, un sabiedroto aviācija dežurēja virs okeana. Vācu lidotājiem tōmēr bija izdevies noskaidrot, ka kaut kas gatavojas vai mazākais notiek savādāk nekā parasti. Virspavēlniecības štābā Hitlers apspriedās ar ārzemju komandieriem, un vāciešu vidū valdīja nepatīkams saspīlējums. Vai tiešām beidzot sāksies tik sen gaidītā un nesagaidītā invāzija? Vācieši neziņā jutās kā spīlēs un par vari gribēja uzzināt domājamā uzbrukuma dienu.

5. jūnija rītā vācu ģenerāļi nomierinājās, jo izlūkošanas daļas slepenie aģenti un spiegi ziņoja no Dienvidfrancijas un Spānijas, ka Montgomerijs ieradies inspekcijas braucienā Ziemeļafrikā un tuvākajās dienās gaidāms Gibraltārā, kur jau gatavojoties augstā viesa pienācīgai uzņemšanai. Šīs ziņas apstiprinājās no vairākām pusēm. Vācieši sprieda, ka tiešas briesmas nedraud, jo Montgomerijs invāzijas priekšvakarā neatstātu Londonu.

Vācu slepenie aģenti nebija melojuši: Montgomerijs apskatīja Maltu, Ēģipti un Lībiju, pieņēma karavīru ierindu un angļu pulkvežu un pat ģenerāļu goda sveicienus, ar raksturīgu labsirdību izteikdams pa draudzīgai piezīmei un apvaicādamies par uzturu un labsajūtu. Skaļām gavilēm karavīri apsveica iemīļoto Montiju. Afrikas saule spīdēja pavasara mirdzumā, un virspavēlnieks šķita labā garastāvoklī.

Tikai nepilnas desmit stundas vēlāk — 6. jūnija rītā sabiedrotie izcēlās malā Normandijā. Montgomerijs ne mirkli nebija pavadījis Ziemeļafrikā, visu laiku cītīgi nodomdamies invāzijas sagatavošanai. Pirmo un pēdējo reizi savu dubultnieka lomu lieliski bija veicis Kliftons Džemss.

Tagad aktieris dzīvo Vorfingā, ir ziņkārīgo uzmanības centrā un tomēr nevar atrast darbu. Viņš pārliecināts, ka, ja īstais Montgomerijs pastaigātos Vorfingas ielās, ļaudis teiktu: „Tas nav Montijs, tas ir Kliftons Džemss." Darbu aktieris nevar atrast, jo teātru direktori pārliecināti, ka ļaudis nāktu skatīties Montgomerija līdzinieku, nevis lugu, un tas samaitātu katru skatuves darbu. Kliftons Džemss tomēr nav noskumis, un labprāt atceras savu apmeklējumu Ziemeļafrikā, jo bez paša feldmaršala viņš ir vienīgais cilvēks, kas sagaidīts ar virspavēlniekam piemērotu godu.

SAKTAS

tautiskas, dažāda raksta un lieluma, ļoti labā kalumā un stilā, aizbraucēja uzdevumā pārdod. Pieprasīt

Latv. grāmatnīcā (17a) Karlsruhe, Forstnerkaserne.

Mans mīļais, neaizmirstamais vīrs

PĒTERIS BUBKA

dzimis 14. 9. 15. Latvijā, šķīrās no manis traģiskā nāvē 7. 6. 49. Diseldorfā.

Lūk, krust, tu esi mūžīgais,
Tu, kas pār visu valdi:
Zem tevis nogrimst grūtības, **Viņu mīļā piemiņā paturēs sieva.**
Prāts, domas, sapņi saldi...!

466. latviešu sargu vienības instruktors un vanags

Wdn. Pēteris Bubka

dzimis 14. 9. 15. Latvijā, miris traģiskā nāvē 7. 6. 49. Diseldorfā.

Viņu mīļā piemiņā paturēs **vienības kom-ris un vīri, Daugavas Vanagu Diseldorfas nodaļas valde.**

Valkas vieglatlētu panākumi turpinas

11. jūnijā Nirnbergā, vācu jaunatnes biedrību meistarsacīkstēs vieglatlētikā, piedaloties Nirnbergas, Firtas un Erlangenas sporta biedrībām, nelabvēlīgos laika apstākļos, jaunus panākumus guva Valkas jaunieši, ievērojami sekmējot FC Nürnberg uzvaru kopējā novērtējumā.

1931./32. g. dzim. zēniem E. Rumbēns uzvarēja 6,25 kg lodes grūšanā ar 11,72 m, bet 1,75 kg diska mešanā ar 25,89 m bija sestais (no kluba trešais). Diska mešanā uzvarēja G. Zodiņš ar 32,65 m, bet lodē ar 9,83 m un ierindojās 4. vietā 400 m skrējienā ar 61,8 sek. Labā 2:55,0 min. laikā 1000 m skrējienā 3. v. (no kluba pirmais) ieguva J. Kursulis, bet tāllēkšanā ar 5,11 m viņš bija kluba otrs labākais.

1933./34. g. dzim. zēniem E. Zikmanis atkal uzvarēja augstlēkšanā ar 1,45 m, bet 5 kg lodes grūšanā ar 9,26 m un bumbiņas mešanā ar 70,70 m ieguva otrās vietas.

1935./36. g. dzim. zēniem A. Krūmiņš bumbiņas mešanā ar 55,70 m no kluba bija otrais.

Izcīnītās uzvaras un apstāklis, ka visi Valkas jauniešu rezultāti nāca punktu novērtējumā (ik kluba 3 labākie), ir jauns latviešu cīņas spara apliecinājums.

Pieaugušo grupā, piedaloties tikai Nirnbergas biedrībām, K. Upenieks uzvarēja 1500 m skrējienā ar 4:18,0 min. un G. Krautmanis šķēpa mešanā ar 45,26 m. **A. L.**

*

Starptautiskā paukošanas savienība nolēmusi 1950. g. pasaules meistarsacīkstes visos ieroču veidos rīkot Monako. Francija uzņēmusies sarīkot pasaules meistarību profesionāliem — paukošanas skolotājiem un jaunatnei (zem 21 g.).

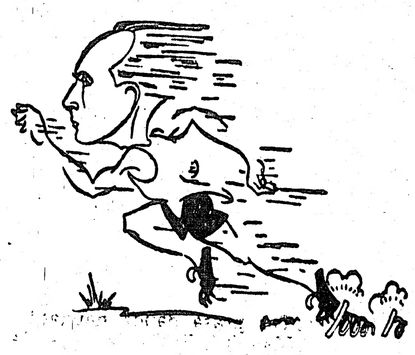

Ātrākais latvietis Vācijā, sprinta meistars A. Priednieks, izvēlējies tālāko emigrācijas zemi Austrāliju.

H. Berga šaržs.

Sešvalstu vieglatlētikas sacensībās Londonā, kur uzvarēja ASV sportisti, sasniegti vairāki augstvērtīgi rezultāti: 440 jardos Vints sasniedzis jaunu Anglijas impērijas rekordu 47,2 sek.; augstlēkšanā Filips (ASV) 1,97 m; 1 jūdzi Marsels Hansens veicis 4:09,8 min.; 1500 m Hansens duelī ar Gastonu Reifu sasniedzis jaunu Francijas rekordu 3:47,4 min.

Pasaules rek. 200 m skrējienā 20,3 sek. sacīkstēs Kalifornijā atkārtojis La Bičs. Turpat Bols Ričards kārtslēkšanā sasniedzis 4,42 m; 440 jardos Mack Kinlejs 46,5 sek.; 110 m barjērskrējienā Diksons 13,9 sek. Džims Fuks lodi grūdis 17,36 m, bet Feltons metis veseri 52,59 m.

Profesionālo tenisistu pasaules meistarsacīkstēs Londonā uzvarējuši — vienspēlē Žaks Krēmers (ASV) un divspēlē Krēmers-Rigs (ASV). Holandes tenisa meistarsacīkstēs, kur piedalījās visi pašreizējie pasaules tenisa favoriti, negaidīti uzvarējis dienvidafrikānis Ēriks Sturgess, kas amerikāņu meistaru Gonzalesu pārspējis 2:6, 7:5, 6:4, 6:2. Dāmu vienspēlē uzvarējusi Tukeja (Anglija), atstājot aiz sevis visas amerikāņu meistares.

*

Olimpiskā uzvarētāja diska mešanā un lodes grūšanā francūziete Mišelina Ostermeijere pārtraukusi treniņu un no sporta atsacījusies, jo turpmāk izvēlējusies — plānisties un politiķes karjēru, kļūstot par Degola partijas sekretāri.

Lietuviešu boksētājs Stasis Severinas, kas ar labiem panākumiem startēja kā profesionāls Vācijas ringos, Austrālijā savā pirmajā startā sitis Velju Sizerlandu trešajā gājienā ar k. o.

4000 km riteņbraukšanas sacīkstēs šķēršām Italijai uzvarēja Fausto Kopi 125:25,50, atstājot Bartali otrā vietā.

14 DZIESMAS KOŖIEM

I visp. latv. dziesmu svētku atcerei velt. krāj. par pazem. cenu — DM 1.— vēl dabūjams pie V. Bērzkalna, A/C Valka, Nürnberg 2. Turpat var pasūtināt dz. sv. atc. **piemiņas žetonus,** à DM 0.15 un **atc. dz. dienas vadoņus** ar plašu apskatu par visp. dziesmu svētkiem, à DM 0,30. Izsūtīs ar pēcmaksu vai pret iepr. samaksu.

Eslingenas latviešu amatnieku biedrības PILNSAPULCE

notiks 1949. g. 3. jūlijā, Pilsskolā, Hindenburga ielā 13, plkst. 15.

Dienas kārtība:

1. Sapulces vadītāja, sekretāra un balss skaitītāju vēlēšanas.
2. Valdes ziņojumi:
   a. darbības ziņojums par pag. periodu.
   b. ziņojums par kases stāvokli,
   c. budžets par. nākošo pusgadu.
3. Revīzijas komisijas atsauksmes un ziņojumi.
4. Vēlēšanas:
   a. biedrības priekšnieka vēlēšanas,
   b. valdes locekļu vēlēšanas,
   c. revīzijas komisijas vēlēšanas.
5. Dažādi jautājumi un priekšlikumi.

Valde.

Jānis Stendzenieks Jāņos sāks ziemas treniņus

Latviešu sportistus ar tehniskām zināšanām aicina uz Čīli

Vēstule Latvijai no Santjago

Sākusies ziema. Ielejās gandrīz katru dienu līst, kalnos snieg un Kordiljeri jau gatavi slēpošanai. Apelsīnu dārzi kļūst aizvien dzeltenāki, greznās peldvietas Klusā okeana piekrastē izmirušas, birst lapas un dažkārt no dienvidiem Santjago ielās iepūš Latvijas ziemelis. Jā, viss pie mums ir otrādi. Ziemeļu vējš nes svelmi, bet pūsmas no dienvidiem veldzi. Īstie svētku brīži nedaudzajiem latviešiem Čīlē ir dienas, kad pasts no tālās Vācijas atnes laikrakstus. Kaut arī tie līdz šejienei ceļojuši vairāk nekā divus mēnešus, mēs izlasām katru rindu. Nedomājiet, ka esam kļuvuši sentimentāli sapņotāji, nē, ikdienas darbs prasa maksimu un mēs visi esam spraigi cīnītāji, bet katrs laikraksta numurs aizved senās atmiņu tekās, sien it kā tūkstoš saitēm ar neseno pagātni, kas nometņu šaurībā bija gan grūta, tomēr latviskā vidē dzīvota.

Jā, īsta trimda jums sāksies tikai tad, kad Kanādā, Austrālijā, ASV un Čīlē sēdēsit gan vakarā pie bagātīgāk klāta galda, bet apkārt skanēs svešas valodas. Tikai tad var īsti saprast, ko nozīmē jauns laikraksta numurs, jauna, drauga atsūtīta grāmata.

Bet tas nu tā. Gribu taču rakstīt par sportu. Lai tiešām viss būtu otrādi arī sportā, Jānis Stendzenieks Jāņos sāks ziemas treniņus. Dienvidamerikas meistarsacīkstēs Limā Stendzenieks nestartēja. Pārējās valstis cēla iebildumus, norādot, ka var piedalīties tikai tie, kas ieguvuši pavalstniecību. Janvārī, februārī un martā Stendzenieks savā pārzināšanā pārņēma šejienešu treniņus, it sevišķi piestrādājot pie jaunās paaudzes. Protams, Stendzenieks trenēja bez atalgojuma, lai nezaudētu tiesības startēt. Pēc Isa atpūtas posma Stendzenieks sāks rūpīgi gatavoties nākošajai sezonai un cer vēlreiz pārsniegt 70 m līniju.

Dienvidamerikas meistarsacīkstes Limā bija nepiedzīvots notikums. Vienreizīgu pārdzīvojumu deva 3000 km tālais lidojums ar divām speciāllidmašīnām sportistiem. Čīles vieglatlēti smagi cīnījās ar lielo Brazīliju par otro vietu. Uzvarēja Arģentīna ar 265,5 p.; 2. Čīle 135,5 p.; 3. Brazilija 112 p.; 4. Peru 83 p.; 5. Urugvaja 70 p.; 6. Ekvadora; 7. Venecuēla. Sacensības 30.000 skatītāju klātienē tiešām bija ārkārtīgi spraigas. Šeit pie mums svarīgākais ir nevis sasniegtais rezultāts, bet gan pirmā vieta. Dienvidnieciskā temperamentā vairāk sev atļaujas gan skatītāji, gan arī tiesneši un paši sportisti. Bet pie visa jāpierod. Rezultātus neminēšu. Tie visi mums sveši vārdi. Gribētos tikai atzīmēt, ka vienā otrā disciplīnā Arģentīnā, Čīlē, Brazilijā un arī citās Dienvidamerikas valstīs aug un veidojas jauni talanti, kas drīz liks par sevi vairāk runāt.

Pie mums beidzot ieradies lodes grūdējs Mālšteins ar ģimeni. Viņš startēs no kluba. No Anglijas vēl gaidām diska metēju Zankovski.

Ar Latvijas starpniecību nāku pie mūsu sportistiem ar aicinājumu braukt uz Čīli. Bet tikai nepārprast. Ar bumbošanu vien šeit neviens maizi nenopelnīs. Lai raksta man tie vieglatlēti, kam ir labi sasniegumi sportā un techniskas zināšanas vienā vai otrā arodā. Varētu būt runa arī par basketbolistiem. Man tagad ir iespējams bez lielākām grūtībām sagādāt iebraukšanas atļaujas, bet galvenais, iepriekš jānoskaidro, vai attiecīgais sportists varēs šeit nodrošināt savu eksistenci. Kā jau minēju, techniski lietpratējī labu darbu atradīs. Rakstot sportisti lai uzdod pilnīgas ziņas par savām arodspējām, praksi, sīkus datus par sevi un savu ģimeni, visiem jāpaziņo arī mātes meitas uzvārds. Tā ka arī vēstules ir ceļā diezgan ilgi, labāk jau sākumā uzdot visu sīkāk un precīzāk, nekā vēlāk, sarakstoties, skaidrot vienu vai otru jautājumu. Centīšos tad sameklēt darbu un izkārtot iebraukšanu. Mana adrese: Correo 25, Los Leones Santiago, Chile.

Sporta laukumos tagad valda futbols un lauku hokejs. Gaidām no Anglijas ciemā slaveno Arsenal vienību. Dienvidamerikas meistarsacīkstēs futbolā Brazilija un Paragvaja guva vienādu punktu skaitu — 12, atstājot 3. vietā Peru ar 10 p. un 4. Bolīviju, 5. Čīli un Urugvaju. Brazilija zaudēja 1:2 Paragvajai, kas savukārt ar līdzīgu rezultātu zaudēja Urugvajai. Basketbola meistarsacīkstēs uzvarēja Urugvaja, atstājot otrā vietā ar vienādu punktu skaitu Čīli un Brazīliju.

Edgars Laipenieks.

Santjago, 23. maijā.

Daugavas Vanagi

grāmatnica A/C „Valka", Nürnberg 2 (13a)
piedāvā saviem mazajiem draugiem— bērniem un jaunatnei dāvanām un ikdienai

Z. Lagerlefa	**Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums I, II, III** . . . . . à	DM 4.50
Z. Lagerlefa	**Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums,** visas daļas kopā, iesiets .	„ 16.—
D. Defo	**Robinsons Krūziņš** I à DM 4.—, II	„ 4.50
Ž. Verns	**Mazais kapteinis** I à 2.—, II . . .	„ 5.50
Ž. Verns	**Kapteiņa Granta bērni** I d. . . .	„ 4.—
J. Širmanis	**Pasakas** (ies.)	„ 4.—
A. Austriņš	**Puiškāns** (atmiņa)	„ 4.—
M. Kovaļevska	**Pasaciņa** (bilžu grāmata)	„ 3.20
R. Skujiņa	**Kas var gadīties** (bilžu grāmata) . .	„ 2.80
R. Skujiņa	**Brīnumzaķis** (bilžu grāmata) . . .	„ 3.50
R. Skujiņa	**Rūķīši** (bilžu grāmata)	„ 3.—
R. Skujiņa	**Zelta gailis** (bilžu grāmata)	„ 1.50
Ed. Zicāns	**Vieglā gaita** (ābece un lasāmā gr.)	„ 5.—

Grāmatas izsūta ar uzliktu pēcmaksu + porto.

Pēc stradnieku partijas kongresa Anglijā

Vēlēšanas notiks pirms 1950. g. augusta

Raksturīgākā pazīme angļu sociālistiskā strādnieku partijas nupat slēgtajā kongresā bija spilgti jūtamais priekšvēlēšanu noskaņojums. Kaut gan līdz vēlēšanu dienai atlicies turpat vesels gads, kongresā bija manāmas bažas par nākamo vēlēšanu iznākumu. Piecdesmit pastāvēšanas un četros valdīšanas gados rūdītā partijas disciplina tomēr nepadevās nekādiem ārējiem vai emocionāliem ietekmējumiem un kongresa delegāti vienprātīgi akceptēja sava izpildorgana, t. i. tagadējās valdības priekšā celto vēlēšanu programmu.

Itin dabīgi, ka kongresa debašu smagumpunktā šoreiz bija saimnieciskie un iekšpolitiskie jautājumi. Šīs pašas problēmas pildīja arī kongresam veltītās pozicijas un opozicijas laikrakstu slejas, bet ārpolitiskie jautājumi tai pašā laikā ventilējās kommentāros par Parīzes konferenci. Valdības prese uzsvēra, ka strādnieku partiju pildījusi gandrīz visus solījumus, ko tā devusi iepriekšējā vēlēšanu laikā, liekot akcentu uz banku un svarīgāko rūpniecības nozaru nacionālizesanu un sociālām reformām tautas veselības nodrošināšanai.

Kongresa gaita un preses kommentāri liek šoreiz sagaidīt sevišķi sīvu vēlēšanu cīņu starp strādnieku partiju un opoziciju. Kongresa runas bija nervozākas par agrākās sanāksmēs dzirdētām un gandrīz katrā izskanēja doma, ka tikai jauna angļu sociālistu uzvara garantē mieru, progresu un kartību arī Eiropas kontinentā, ko citādi apdraud asiņains pilsoņu karš un politiska reakcija. Uz šiem pravietojumiem gan tūlīņ impulsīvi atsaucies Čerčils ar skaidri formulētu jautājumu: „Es nesaprotu, ar ko gan konservatīvo sastādītā progresivā Anglijas valdība, kuras uzskati ne ar ko vai maz atšķirtos no pārējo kontinenta valdību uzskatiem, varētu Rietumeiropā radīt nemierus un bailes, vai kaut tikai kādas bažas?"

Pretēji kongresam pag. gadā, sanāksme ārpolitiskiem jautājumiem šoreiz veltīja samērā maz laika. Bēvins ieradās no Parīzes uz vienu pašu dienu un arī viņš daudz nerunāja par lielo politiku, bet gan izteica cerību, ka arī starptautiskās attieksmēs beidzot uzvarēs veselais cilvēka saprāts. Raksturīgi ir viņa vārdi, ka vēsturē vēl nav bijis diktatūras, kas karu gatavojot nebūtu runājusi par mieru un ka Anglija labprāt turpinātu tirgoties ar Ķinu, ja pēdējai nebūtu iebildumu. Angļi un amerikāņi palikšot Grieķijā, kamēr likumīgās grieķu valdības pretinieki nepārtraukšot savas intervencijas.

Ar lielu politisku veiklību un autoritāti partijas vadība viscaur panāca to, ko vēlējās, pilnīgi noslāpējot iekšējo opoziciju. Abus populāros „dumpiniekus", kādreizējo Somijas pilsoni somu Ciliakušu un viņa domu biedru Salliju izslēdza tik ātri, ka tie pat nepaguva ne vārda pateikt. Kreisa spārna ilgi gatavotā un pret finanču ministru Kripsu vērstā rezolūcija par algu paaugstināšanas aizlieguma atcelšanu un strādnieku kontroles tiesību paplašināšanu nacionālizētajos uzņēmumos palika neiesniegta, tās autoriem to pašā pēdējā brīdī paņemot atpakaļ un beidzot, prezidija izstrādāto nākošo vēlēšanu programmu pieņēma lielā vienprātībā, gandrīz bez kādiem grozījumiem.

Nav tamdēļ arī noliedzams, ka kongress konsolidējis partijas rindas, ko katra valdība uzlūkotu kā labvēlīgu pazīmi vēlēšanu iznākumam. Bet oficiāli deklarēta vieniba vien neizšķir cīņas, arī vēlēšanu cīņas nē. Novērotāji vienā balsī atzīmē patiesas sajūsmas trūkumu. Šo sajūsmu neradīs arī jaunā vēlēšanu programma, ko partijas biedru un vēl jo vairāk vēlētāju vairākums bija iedomājies daudz radikālāku.

Vēlētājus, kas balsojuši par partijas kandidātiem, jau pazīstamie solījumi par jaunu rūpniecības nozaru nacionālizēšanu vairs neapmierina: vairāki pēdējā laika nemotivētie streiki un valsts uzņēmumos konstatētās nekārtības stipri atvēsinājuši tos, kas jau domājās saskatījuši zelta laikmeta sākumu. Šī atvēsināšanās skārusi ne tikai svārstīgo balsotāju masu, bet četru gadu ikdienas proza noslāpējusi sajūsmu par agrāk nepazīstamajām reformām pat arodbiedrību aprindās, kas faktiski joprojām ir angļu strādnieku partijas galvenais balsts.

Pagaidām partijas vadība tomēr vēl tur grožus stingri savās rokās un viegli tiek galā ar saviem opozicionāriem. Skaidri paredzēt nākamo vēlēšanu iznākumu tagad ir vēl pārāk grūts uzdevums. Konservatīvie katrā ziņā turpina gatavoties aktīvai propagandai un cīņai. Neviens arī vēl nezina, kad īsti vēlēšanas notiks. Saprotamu iemeslu dēļ valdība vēl nav publicējusi vēlēšanu datumu. Vicepremjērs Morisons vienīgi pateicis, ka vēlākais likumā paredzētais termiņš iekrītot 1950. g. augustā. „Vēlēšanas tā tad katrā ziņā notiks agrāk," teicis Morisons, šķirotios no žurnālistiem, kas tam šo jautājumu bija uzstādījuši. Fr. I.

Triestas vēlēšanas uzvarējusas itaļu valdības partijas

Roma (BBC). — Triestas brīvpilsētas pašvaldību vēlēšanās uzvarējušas itaļu valdības partijas, par kuru sarakstiem nodots 88.610 jeb 53% balsu. Kominforma komūnisti ieguvuši 35.458 jeb 21% balsu, turpretim Tito komūnisti — tikai 3095 balsis jeb 2%. Negaidīti daudz balsu dabūjušas arī tās partijas, kas iestājās par Triestas pilsētas pilnīgu neatkarību. Par tām nodots 18.827 balsis.

Balsošanas skaitļi arī rāda, ka daudzi Triestas slovēņi nobalsojuši vai nu par kominforma vai arī par itaļu valdības partijām, bet tikai ne par Tito. Jaunajā pilsētas domē no kopskaitā 60 mandātiem 40 būs tām partijām, kas iestājas par Triestas pievienošanu atpakaļ pie Itālijas.

BERLINES DZELZCEĻNIEKI NEĻAUJAS PIEVILTIES

Krievi pēkšņi pārsvieduši kažokam otru pusi un noliedz solījumus

Berlīne (BBC). - Streikojošie Berlines dzelzceļnieki vispārējā nobalsošanā ar ļoti lielu balsu vairākumu izteicās par streika turpināšanu. 12.626 streikotāji bija par un tikai 2085 — pret streika turpināšanu. Līdz ar to noraidīts ģen. Haulija kompromisa priekšlikums.

Vēl tikai dienu iepriekš, pirmdien, visi rēķinājās ar dzelzceļa satiksmes atjaunošanu Berlīnes rietumu sektoros. Bet naktī uz otrdienu stāvoklis grozījās pašos pamatos. Naktī padomju radio un otrdienas rītā krievu militārās pārvaldes oficiozs Tägliche Rundschau klaji noliedza, ka vispār būtu notikusi kāda apspriede starp Hauliju un padomju militārās pārvaldes pārstāvi streika lietā. Ar to pietika, lai dzelzceļnieki grozītu savu prātu un izšķirtos par streika turpināšanu. Ģen. Haulijs pilnīgi atklāti pateica, ka streika turpināšanu panākuši paši krievi, „pilnīgi atmetot savu vienošanos ar mani". Viņš pateica:

Pag. piektdien viņš un viņa palīgs Babkoks esot noturējuši 1½ stundas ilgu apspriedi ar padomju transporta daļas priekšnieku ģen. Kvašņinu. Pēdējais devis „absolūtas garantijas", ka krievi pilnā mērā ievēros kompromisa noteikumus. „Es mēģināju," teica Haulijs, „panākt vienošanos un domāju, ka arī krievi to vēlas. Bet tagad lai viņi paši kārto streika lietu! Kvašņina doto vārdu es uzskatīju par virsnieka un džentlmeņa goda vārdu, bet krievi to neturēja. Viņi acīm redzot pilda solījumu tikai tad, kad tas atbilst viņu mērķiem. Bet es negribu būt pārāk skarbs pret nabaga veco Kvašņinu," piebilda Haulijs. „Viņš tikai saņēma jaunu pavēli no augstākas instances — Parīzē vai Maskavā, un tūliņ apsvieda kažoku uz otru pusi. Vismaz labi, ka viņš to nedarīja pēc streikotāju nobalsošanas. Mēs apspriedāmies ar viņu piektdien ļoti draudzīgā un patīkamā atmosfairā. Tā bija vissekmīgākā un labākā konference, kāda vien man jebkad bijusi ar kādu krievu virsnieku. Un tomēr galu galā mēs nekur neesam tikuši." — Haulijs aizrādīja, ka dzelzceļnieki darījuši pareizi, izšķirdamies par streika turpināšanu.

Berlīnes pretkomūnistiskā arodsavienība UGO saņēmusi informāciju, ka padomju sektorā jau izgatavoti saraksti par apcietināmiem streikotājiem. Streika vadība deklarējusi, ka dzelzceļnieki darbus atjaunos tikai tad, kad padomju iestādes būs devušas rakstisku garantiju par streikotāju nevajāšanu.

Berlīnes apgāde gaisa ceļā noris nesamazinātā apjomā. Pa gaisa tiltu pilsēta saņem caurmērā 7000 to preču dienā, kurpretim ar auto mašīnām un pa ūdensceļu piegādā uz pusi mazāk. Dzelzceļsatiksme starp Rietumvāciju un Berlīni pilnīgi apstājusies.

VAI DIMITROVS JAU MIRIS?

Daily Telegraph speciālkorespondents no Sofijas ziņo, ka Bulgārijas ministru prezidents Georgijs Dimitrovs esot miris 11. jūnijā kāda sanatorijā Maskavas tuvumā. Līdzīgas ziņas nāk arī no Ankaras. Lai gan oficiāla apstiprinājuma par Dimitrova nāvi līdz redakcijas slēgšanai nebija, šī informācija varētu būt arī patiesa, jo pag. nedēļā oficiālais padomju TASS ziņoja, ka Bulgārijas ministru prezidentam uznākusi smaga krize. Viņu jau kopš Ziemas svētkiem ārstēja labākie Pad. savienības aknu slimību speciālisti.

Ungarijas čekas nodibinātājs — „imperiālists"

Budapešta (BBC). — Pēc vairāk nekā vienas nedēļas ilgas klusēšanas Budapeštā trešdienas vakarā publicēts paziņojums par miklainā kārtā pazudušo Ungārijas ārlietu ministru Rajku. Komūnistu partijas sekretariāts paziņojis, ka Laslo Rajks izslēgts no partijas kā „trockists un imperiālistisko varu spiegs". Viņš esot mēģinājis graut partiju, „lai pakļautu ungāru tautu kapitālisma jūgam". Savā paziņojumā partijas sekretariāts aicina visas partijas organizācijas „ievērot vislielāko modrību un ar dzelzs dūri padarīt nekaitīgus visus trockistus, imperiālisma aģentus un spiegus, kas iezagušies partijas rindās". Partijai esot jāved visnesaudzīgākā cīņa pret visām šovinisma un nacionālisma pazīmēm savās rindās, pret jebkādu novirzi no partijas līnijas un atsevišķo biedru pašcildināšanu.

Jāpiezīmē, ka Rajks bija Ungārijas GPU noorganizētājs, un viņš bija arī tas, kas vēl tikai pag. rudenī nesaudzīgi apkaroja maršala Tito.

Sofijā trešdien paziņots, ka no bulgāru komūnistu partijas izslēgtu bij. ministru prezidenta biedra Kostovs, tāpēc ka viņš neesot pie savas izdarījis „nopietnu un patiesu paškritiku". - Kostovs, tāpat kā Rajks, bija viens no visiespaidīgākiem komūnistu partijas biedriem savā zemē.

VAI KARDINĀLU MINDCENTIJU ATBRĪVOS?

Pēc UP ziņām ungāru ministru prezidenta vietnieks Rakosi neoficiālā privātā sarunā izteicies, ka komūnistu valdībai neesot principiāli nekas pretim, ja kardinālu Mindcentiju izlaistu no cietuma, lai tas varētu doties uz kādu sanatoriju vai arī braukt uz ārzemēm. Mindcentijs komūnistiem „neesot vairs bīstams, un viņa atbrīvošana būtu lieliska propaganda ungāru valdības labā."

Sagatavo zemi karam

(Turpinājums no 1. lpp.)

sniedz Belgrades ārzemju korespondenti, Jozips Brozs-Tito nav sevišķi norūpējies. Visi militārie lietpratēji ir vienis prātis, ka Jugoslavijai pašreiz spēcīgākā armija Balkānos. Tās oficiālais stiprums ir 800.000 karavīru un virsnieku, bet Vašingtonas Pentagonā, kur nonākuši jaunākie Belgrades militārie budžeti, spriež, ka Tito armijas patiesais stiprums ir vismaz 1,1 miljons vīru. Jugoslavijas militārais spēks ar katru dienu aug un nākotnē augs arvien straujāk. Nekad nav valdījusi tāda rosība saimniecisku līgumu slēgšanā, preču un jēlvielu apmaiņā un speciālistu sūtīšanā no ASV, Anglijas un Francijas uz Jugoslaviju, kā pašreiz. Parīzes konferences pēdējās dienās Ečesons, Bēvins un Šumans vairākkārt apspriedās ar Jugoslavijas sūtni Parīzē. Visu triju rietumu lielvalstu sūtņi Belgradē tika izsaukti uz Parīzi. Jugoslavijas saimniecības ministrs nosūtīja divi jaunas delegācijas uz ASV smagās rūpniecības mašīnu iepirkšanai un jaunu aizdevumu meklēšanai Volstrītā.

Kamēr Jugoslavijai „karstajā karā", ja tāds nāktu, nav jārēķinās ar pašu sarkanarmiju, Tito var justies visai drošs. Viņam šimbrīžam nav iemesla domāt, ka Maskavas politika varētu mainīties. Lai gan kominforms nepārprotami par vienu no saviem visgalvenajiem uzdevumiem Eiropā izraudzījis Tito režīma likvidēšanu, vēl svarīgāka ir pati Pad. savienības drošība. Tito ir visu Balkānu problēmu kodols, bet Balkāni ASV un Lielbritānijas politikas uztverē ir Rietumeiropas sastāvdaļa, kas jāatkaro komūnismam. Staļina tanki Belgrades ielās nozīmētu drošu karu rietumu un austrumu starpā. Bet šo karu Maskava savā pašreizējā stāvoklī nevar atļauties. O. B.

Višinska diplomātiskās metodes preses spogulī

Londona (BBC). — Parīzes konferences savādais beigu cēliens liek vairākiem lielās preses organiem formulēt šādu slēdzienu: Parīzes konference tomēr nebūs bijusi „pēdējās cerības konference", kā bija bažījies Bēvins. Pēdējā nedēļā ārlietu ministri pūlējās ne jau panākt kādu lietišķu principiālu vienošanos, bet gan gribēja tikai saglabāt sev seju. Neviens no viņiem negribēja atstāt konferences zāli, sitot dūri uz galda, bet gan sakratīt rokas un radīt iespaidu, it kā patiešām bija vērts šo konferenci noturēt.

Franču konservātīvais Figaro rezignēti jautā: „Vai vispār iespējams vest sarunas ar Pad. savienību? — Višinska metode ir pārāk vienkārša. Uz neērtiem jautājumiem viņš nemaz neatbild, nepatīkamus faktus vienkārši noliedz un ja nu pretējā puse viņu samulsina ar kādu neatspēkojamu argumentu, tad viņš notur vēsturisku vai juridisku priekšlasījumu par četru valstu kontroles labumiem un vienbalsīguma principa neaizstājamību. Lai neviens nestāsta mums par „slavu dvēseles neizdibināmām dzelmēm" vai arī par divām dažādām pasaulēm, kas nespēj saprasties. Nē, šī ir tikai smalki aprēķināta un mērķtiecīga technika. Kad krievu ārlietu ministrs saka, ka personīgās brīvības princips tiek austrumzonā ievērots pilnā mērā, tad viņš melo, un pats labi zina, ka melo. Bet ja padomju valdība kādā punktā grib panākt saprašanos ar rietumiem, tad viņu diplomātu dvēsele uzreiz pārstāj būt slaviska un viņu loģika nav vairs materiālistiska un dialektiska.

Skeptiski noskaņots arī angļu konservātīvais provinces laikraksts Scotsman. Tas raksta: „Modus vivendi attieksmē uz Vāciju un Berlīni var dot krieviem ļoti ievērojamus labumus, tai pašā laikā necik neuzlabojot rietumu pozicijas. Tāpēc rietumiem ieteicams uzmanīties."

Sachts varētu kļūt par Rietumvācijas saimniecības ministru

Pirmdien Štutgartes denacifikācijas kamera atsauca savu prasību sodīt bij. Vācijas saimniecības „ģeniju" Jalmāru Šachtu, ierindojot to pie galvenajiem vainīgajiem nacionālsociālistu varasvīriem. Kā zināms, pirms dažiem mēnešiem Virtembergas-Bādenas denacifikācijas tiesas viņam aizmuguriski piesprieda 8 gadus cietuma. Šis lēmums tagad atsaukts un pieminētās tiesas oficiāli paziņojušas, ka Šachta tiesāšana tām nepiekrīt. Līdz ar to pašreiz Rietumvācijas presē parādījušies minējumi, ka dažas aprindas Šachtu vēlētos redzēt par jaunās Rietumvācijas valsts saimniecības ministru. Šai sakarībā tiek citēts amerikāņu ģenerālmajors Heiss, kas UP korespondentam Frankfurtē gan pasvītrojis, ka bij. nacionālsociālistus nepielaidīšot nekādos posteņos ārzemēs, bet Dr. Šachts oficiālā denacifikācijas kārtībā esot ierindots pie līdzskrējējiem un viņš, ģen. Heiss, nezinot kā sabiedroto kontroles organi jaunajā Rietumvācijas valstī varētu aizkavēt Dr. Šachta iecelšanu par saimniecības ministru, ja politiskās partijas vai Bonnas parlaments viņam šo amatu piedāvātu.

Meklē modus vivendi . . .

(Turp. no 1. lpp.)

sies par kādu pagaidu nokārtojumu, kas atļaus atvilkt elpu līdz nākamai ārlietu ministru sanāksmei.

Pēc apm. 2 stundām slēgto sēdi atjaunoja. Tā ilga vairāk nekā 3 stundas un atkal bija ļoti slepena — katram ministram bija līdzi tikai lietpratējs un viens tulks. Arī šoreiz nepublicēja nekādu komunikē.

Trešdienas sēde norisa tādā pašā veidā: atkal vislielākā slepenībā un atkal ar divainu, neizskaidrojamu kavēšanos. Sēdes sākums bija nolikts uz pl. 3,30 pēcpusdienā, bet ministri nesanāca, un korespondenti jau pasteidzās paziņot uz visām pasaules malām, ka, paklausot Višinska lūgumam, rietumu ministri piekrituši trešdienas sēdes atlikšanai uz ceturtdienu — konferences pēdējo dienu.

Bet pēc 2½ stundām sēde tomēr notika! Kļuva zināms, ka noris sīksta kaulēšanās — hard bargaining, kā izteicās amerikāņu delegācijas aprindās. Stīvēšanās notika ap 2 lietām: 1) rietumvalstis prasīja, lai krievi rakstiski garantē rietumiem brīvu pieeju Berlīnei, un 2) rietumi bija gatavi krieviem samaksāt visus 150 milj. dolāru, ko tie prasīja kā vienreizēju atkāpšanās maksu par bij. vācu īpašumiem Austrijā, — bet ar noteikumu, ka krievi tādā gadījumā vairs neatbalstīs Jugoslavijas prasību pēc Austrijas teritorijas vienas daļas. Kā BBC ziņo, priekšlikumam sekojis pretpriekšlikums un pretpriekšlikumam — atkal jauns priekšlikums.

Ļoti slepenā trešdienas vakara sēde beidzās pēc 1½ stundām, pēc kam Francijas ārlietu ministrija publicēja šādu komunikē:

„Četri ārlietu ministri pēdējās divi dienās noturēja vairākas slēgtas sēdes, lai pārbaudītu valstslīgumu ar Austriju un stāvokli Vācijā. Delegācijas nāca ar dažādiem ierosinājumiem, kuru pārbaudīšanai ministri sanāks vēl uz vienu sēdi ceturtdien."

Kāds franču ārlietu ministrijas ierēdnis presei paskaidroja: Sēdes sākums novilcinājās par 2½ stundām, jo delegāti gribēja rūpīgi pārbaudīt dažādos priekšlikumus. Delegācijas vienojās, ka rītdienas sēde varbūt būs pēdējā. Berlīnes blokādi no jauna vairs neievedīs, un ministri uzturēs kontaktu savā starpā. Valstslīgums ar Austriju jau tik tālu nogatavojies, ka to varēs parakstīt tuvākā nākotnē. Ārlietu ministru padomes trīs emisāri izlidojuši uz Berlīni, lai tur uz vietas atrisinātu vēl neatrisinātās problēmas.

Šis franču ārlietu ministrijas paziņojums iet tomēr, liekas, pārāk tālu savā optimismā. Amerikāņu lielās ziņu aģentūras ceturtdien tomēr daudz uzmanīgāk vērtēja stāvokli. Galvenais piedauzības akmens joprojām ir rietumvalstu prasība, lai krievi rakstiski garantē rietumiem brīvu pieeju Berlīnei. Bet trešdien šis pēdējais jautājums vēl bija tālu no galīgā nokārtojuma un ir iespējams, ka to nemaz nenokārtos. Bet ja nu krievi tomēr garantētu rietumvalstīm brīvu satiksmi ar Berlīni, tad iecerētais kompromiss aptvertu šādus trīs punktus: 1) **Tiks radīta īpaša vācu komiteja Berlīnē, kas darbosies sabiedroto tiešā uzraudzībā un pētīs blokādes, valūtas un starpzonu tirdzniecības problēmas; 2) būs panākta vispārēja, principiāla vienošanās par Austriju un 3) septembrī Ņujorkā UN sesijas laikā būs notu**rama jauna ārlietu ministru konference, kas turpinās iztirzāt Vācijas problēmu un varbūt pabeigs izstrādāt līgumu ar Austriju.

Bet viss šis kompromiss dibinās uz atziņas, ka Vācijas saskaldīšanās divi daļās pagaidām nav novēršama un ka tikai jāmēģina vājināt tās sekas un ietekmi starptautiskā politikā.

*

Ceturtdien plk.t 16.30 ārlietu ministri sanāca uz jaunu slepeno sēdi, kas ar nelieliem pārtraukumiem turpinājās gandrīz 5 stundas. Par sēdes gaitu nekādu paziņojumu neizdeva, bet acīm redzot vienošanās apspriežamos jautājumos nebija vēl panākta, jo naktī uz piektdienu īsi pēc pusnakts ministri savu slepeno sēdi atkal atjaunoja.

Piektdien agrā rīta stundā žurnālistiem beidzot lakoniski paziņoja, ka naktssēdē „četri ārlietu ministri apsprieda Austrijas valstslīguma problēmu, kā arī pārrunāja modus vivendi iespējas attiecībā uz Vāciju". Reizē ar šo īso komūnikē žurnālisti uzzināja, ka sagaidāma vēl viena ārlietu ministru slepenā sēde sestdien un viena atklātā sēde pirmdien, kad, domājams, konference arī galīgi noslēgsies. Pēdējā naktssēde ilga apmēram divi stundas. Pirms abām pēdējām sēdēm Bēvins pieņēma Austrijas iekšlietu ministru Oskaru Helmeru, kas pašlaik uzturas Parīzē. Pēc tam Bēvins apspriedās ar Ečesonu un Šumanu. Pēc UP informācijas visi trīs rietumvalstu ārlietu ministri pārrunājuši iespējas, kā ātrāk novest konferenci līdz kaut cik sekmīgam galam, panākot vienošanos vismaz abos augšminētajos jautājumos.

No visas pasaules īsumā

Prāgas archibīskapa pili kopš ceturtdienas apsargā mašīnpistolēm bruņoti policisti. Slēgtas visas pils ieejas, izņemot vienu. Visi archibīskapa dokumenti un korespondence pakļauti komūnistisko ierēdņu pārbaudei.

Dānijā Kronbergas pili pie Kopenhagenas atklāta UN izglītības, zinātnes un kultūras padomes konference, kurā 100 delegāti no 27 valstīm spriedīs par „pleaugušo audzināšanu".

Uz Ulmas-Štutgartes autoceļa trešdien notikusi katastrofa ar kāda smago automašīnu, kas nogāzusies no 20 m augstā šosejas uzbēruma. 2 personas nonāvētas, bet vairākas ievainotas.

Hunanas provincē Ķīnā milzīgā plūdu katastrofā galu dabūjušas apmēram 20.000 personas.